

Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής

Βήμα-προς-Βήμα Οδηγός για την Υλοποίηση
Ομάδων Στήριξης Παιδιών

Θεατρικό Εργαστήριο: «Ωραία Όρια»

«δεν μπορούμε να μεταμορφώσουμε τον κόσμο...
...αν δεν μεταμορφώσουμε τον ίδιο μας τον εαυτό»

Θεατρικό Εργαστήριο: «Ωραία Όρια»

**Βήμα-προς-Βήμα Οδηγός για την Υλοποίηση
Ομάδων Στήριξης Παιδιών**

Θεατρικό Εργαστήριο: «Ωραία Όρια»

**«δεν μπορούμε να μεταμορφώσουμε τον κόσμο...
...αν δεν μεταμορφώσουμε τον ίδιο μας τον εαυτό»**

**Αθήνα, Ελλάδα
2012**

Το πρόγραμμα «Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής» (JLS/2008/DAP3/AG/1260) συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Daphne III (2007-2013) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, Ελευθερίας & Ασφάλειας (80%) και τους συμμετέχοντες φορείς-εταίρους (20%).

Ο παρών Οδηγός (Ελληνική και Αγγλική έκδοση) δημιουργήθηκε από την Αντωνία Τσιριγώτη, τον Σάκη Ντιναπόγια (Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας), και τη Τζωρτζίνα Κακουδάκη, Θεατροπαιδαγωγό, η οποία και δημιούργησε και συνέταξε τις δραστηριότητες του Θεατρικού Μέρους.

Συντονισμός Προγράμματος

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας,
Κέντρο για τη Μελέτη και την Πρόληψη της Κακοποίησης - Παραμέλησης των Παιδιών,
Ελλάδα

Συμμετέχοντες Φορείς-Εταίροι

Babes-Bolyai University, Sociology & Social Work Faculty, Social Work Department (BBU),
Ρουμανία

South-West University "Neofit Rilsky" (SWU), Βουλγαρία

Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας (Ε.Δ.κ.Β.), Ελλάδα

Εξωτερική Αξιολόγηση

SURT Foundation. Women's foundation, Ισπανία

Η παρούσα έκδοση πραγματοποιήθηκε με την οικονομική υποστήριξη του Προγράμματος DAPHNE III της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αποκλειστική ευθύνη για το περιεχόμενο της φέρουν οι συγγραφείς και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι απηχεί απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	7
A. Ομάδες Στήριξης Παιδιών	8
B. Το Θεατρικό Εργαστήριο	10
B. I. Το Θεατρικό Εργαστήριο “Όραία Όρια”	10
B. II. Διαδικασία Υλοποίησης του Εργαστηρίου	11
B. III. Πρόγραμμα Συναντήσεων	13
1η Συνάντηση: Γνωριμία της Ομάδας – Παρουσιάζοντας τον “Ενδιαφέροντα” Εαυτό μου	14
2η Συνάντηση: Εγώ, Όπως και Εσύ: Επικοινωνία της Ομάδας και Γνωριμία της μέσα από τις Αισθήσεις	16
3η Συνάντηση: Ακίνητες Εικόνες: Τρόποι Αφήγησης μιας Ιστορίας	18
4η Συνάντηση: Κατασκευάζοντας μια Ιστορία	20
5η Συνάντηση: Ο Χάρτης της Ζωής	22
6η Συνάντηση: Στοιχεία από το Θέατρο Forum – Η Ανάγκη για Κοινωνική Παρέμβαση	24
7η Συνάντηση: Σκηνική Σύθεση - Αναζητώντας το Ρόλο μέσα από τον Εαυτό μου	26
8η Συνάντηση: το Πριν...το Τώρα...και το Μετά	28
9η και 10η Συνάντηση: Εκπαίδευση Εκπαιδευτών/-τριών Συνομηλίκων: Μια Γιορτή με Συζήτηση	32
Προαιρετική Συνάντηση: Από τον Μπρεχτ σε Μένα - Ανοιχτό Μάθημα	35
Γ. Αξιολόγηση: Αξιολόγηση της Ομάδας Στήριξης ΠΚΓ	39
Προαιρετικές Δραστηριότητες Αξιολόγησης	39
Υποχρεωτικές Δραστηριότητες Αξιολόγησης: Ο Χάρτης Σώματος	41
Αναφορά Αξιολόγησης και Παρακολούθηση	43
Δ. Χρήσιμες Πληροφορίες για τους/τις Εμπυκωτές/-τριες	45

Εισαγωγή

Ο «Βήμα-προς-Βήμα Οδηγός για την Υλοποίηση Ομάδων Στήριξης Παιδιών» δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος DAPHNE III «Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής» (JLS/2008/DAP3/AG/1260). Αποτελεί το τρίτο τεύχος της σειράς Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής η οποία απευθύνεται σε επαγγελματίες που ενδιαφέρονται να υλοποιήσουν Ομάδες Στήριξης με Κρατούμενες Μητέρες και με τα παιδιά τους. Η σειρά περιλαμβάνει επίσης τα παρακάτω τεύχη:

- Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής: Εγχειρίδιο για Επαγγελματίες
- Βήμα-προς-Βήμα Οδηγός για την Υλοποίηση Ομάδων Στήριξης Μητέρων στη Φυλακή

Το Εγχειρίδιο για Επαγγελματίες αποτελεί το εισαγωγικό τεύχος της σειράς και αποτελεί ανασκόπηση της σχετικής –αν και, δυστυχώς, πολύ περιορισμένης- βιβλιογραφίας, γεγονός που το καθιστά κατάλληλο και ιδιαίτερα χρήσιμο για κάθε επαγγελματία ο/η οποίος/-α, κατά τη διάρκεια της εργασίας του/της, έρχεται σε επαφή με φυλακισμένες μητέρες και τα παιδιά τους. Αντίθετα, το περιεχόμενο των δυο Βήμα-προς-Βήμα Οδηγών έχει σκοπίμως δημιουργηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να απευθύνεται αποκλειστικά σε εξειδικευμένους/-ες επαγγελματίες με εμπειρία στο συντονισμό ομάδων. Η λογική αυτής της απόφασης ήταν να διαφυλαχθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η προστασία και ευημερία των συμμετεχόντων/-ουσών, εξασφαλίζοντας παράλληλα το μεγαλύτερο δυνατό όφελος που θα μπορούσαν να αποκομίσουν από τη συμμετοχή τους στις Ομάδες Στήριξης.

Το παρόν τεύχος δημιουργήθηκε καταρχάς για να καθοδηγήσει –με όσο το δυνατό πιο ομοιόμορφο τρόπο- την υλοποίηση των Ομάδων Στήριξης παιδιών κρατούμενων μητέρων στην Ελλάδα, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, στο πλαίσιο του προαναφερθέντος προγράμματος DAPHNE, αλλά και την υλοποίηση ανάλογων ομάδων, πέραν αυτών του προγράμματος.

Η παρούσα έκδοση προέκυψε μετά από αναθεωρήσεις της αρχικής σε τρία χρονικά κρίσιμα σημεία για την υλοποίηση των ομάδων στήριξης που πραγματοποιήθηκαν:

- μετά την εκπαίδευση της επιστημονικής ομάδας που επρόκειτο είτε να συντονίσει τις Ομάδες Στήριξης ή να εκπαιδεύσει τους/τις επαγγελματίες που θα αναλάμβαναν το συντονισμό τους στις τρεις χώρες.
- μετά την υλοποίηση των Ομάδων Στήριξης παιδιών κρατούμενων γονέων στην Ελλάδα, με βάση τις εμπειρίες των εμπλεκόμενων/-τριών
- μετά την εκπαίδευση του επιστημονικού προσωπικού των γυναικείων φυλακών της Ελλάδας στο συντονισμό Ομάδων Στήριξης για παιδιά κρατούμενων μητέρων.

A. Ομάδες Στήριξης Παιδιών

Η προσέγγιση που προτείνει αυτός ο Οδηγός για τις Ομάδες Στήριξης (ΟΣ) Παιδιών Κρατούμενων Γονιών (ΠΚΓ), συνδυάζει τεχνικές θεάτρου με την αλληλοδιδασκτική μέθοδο: αρχικά, δηλαδή, μια ομάδα μεγαλύτερων παιδιών, μέσω της συμμετοχής τους σε μια Ομάδα Στήριξης που θα υλοποιηθεί με τεχνικές θεάτρου, θα εκπαιδευτούν ώστε να μπορούν να αναλάβουν το ρόλο του/της εκπαιδευτή/-ριας συνομηλίκων. Στη συνέχεια, αυτοί/-ες οι εκπαιδευτές/-ριες συνομηλίκων θα αναλάβουν ρόλο συν-εμπυκωτή/-τριας σε μια ομάδα μικρότερων παιδιών δηλαδή, μέσα από τεχνικές θεάτρου θα «διδάξουν» στα μικρότερα παιδιά τρόπους επίλυσης συγκρούσεων και άλλες κοινωνικές δεξιότητες, χρησιμοποιώντας τις τεχνικές θεάτρου.

Στόχος των ΟΣ είναι η ενδυνάμωση των παιδιών κρατούμενων γονέων, ώστε να διερευνήσουν τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν στην καθημερινή τους ζωή, να «συζητήσουν» μέσω των ρόλων ευαίσθητα θέματα, όπως η φυλάκιση των γονιών τους, και ενδεχομένως να ανακαλύψουν τρόπους επίλυσης των όποιων συγκρούσεων (εσωτερικών και εξωτερικών) αντιμετωπίζουν στο οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον.

Η υιοθέτηση θεατρικών έναντι άλλων τεχνικών προτιμήθηκε λόγω της ευαίσθητης φύσης του υπό διαπραγμάτευση θέματος, δηλαδή της ενδυνάμωσης των παιδιών προκειμένου να είναι σε θέση να διερευνούν και να διαχειρίζονται τις δυσκολίες που συνεπάγεται το γεγονός της φυλάκισης των γονιών τους στην καθημερινή ζωή τους. Οι τεχνικές θεάτρου μπορούν να το επιτύχουν αυτό:

- ➔ δημιουργώντας ένα θετικό και ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά προκειμένου να προσεγγίσουν ευαίσθητα και/ή επώδυνα θέματα μέσα από ρόλους και όχι μέσα από προσωπικές εμπειρίες: σε ένα τέτοιο περιβάλλον, κάθε παιδί μπορεί να επιλέξει εάν και ποιες από τις προσωπικές του εμπειρίες θα ενσωματώσει στο ρόλο του κάθε φορά. Επίσης, κάθε παιδί έχει τη δυνατότητα να επιλέξει αν θα αποκαλύψει ή όχι από πού προέρχονται οι εμπειρίες που ενσωμάτωσε σε ένα ρόλο, **στοιχείο που συνεισφέρει σημαντικά στη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος**
- ➔ προσφέροντας στα παιδιά τη δυνατότητα να πειραματιστούν με ασφάλεια στην εφαρμογή εναλλακτικών τρόπων επίλυσης προβλημάτων, επίλυσης συγκρούσεων και ανάπτυξης υγιών σχέσεων
- ➔ ενισχύοντας την ανθεκτικότητά τους (resilience), τις προσωπικές, κοινωνικές και γνωστικές τους δεξιότητες, καθώς και την κατανόηση του πώς η φυλάκιση του γονιού επηρεάζει τη ζωή τους και τη σχέση τους με τον γονιό τους
- ➔ εντοπίζοντας και αποδομώντας μύθους σχετικά με τη φυλάκιση και άλλα θέματα που συχνά αποτελούν «οικογενειακά μυστικά».

Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά ενθαρρύνονται να επεξεργαστούν ζητήματα και συγκρούσεις της οικογενειακής τους ζωής, μέσα σε ένα ασφαλές περιβάλλον. Φυσικά, αναμένεται ότι οι εμπειρίες των παιδιών (οι οποίες θα μεταφερθούν μέσω των ρόλων) θα σχετίζονται άμεσα με τη φυλάκιση των γονιών τους. Η Ομάδα Στήριξης σκοπεύει να εστιάσει στο θέμα της φυλάκισης ή σε άλλα ζητήματα που σχετίζονται με τη φυλάκιση του ενός γονιού, αλλά αυτό θα συμβεί μόνο σε περιπτώ-

σεις που τα ίδια τα παιδιά ενσωματώσουν κάτι τέτοιο στους ρόλους τους ή στο θεατρικό παιχνίδι. Αλλά, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, οι δραστηριότητες της Ομάδας Στήριξης δεν θα δώσουν υπερβολική έμφαση στο θέμα, καθώς η λειτουργία της ομάδας βασίζεται σε μια ευρύτερη προσέγγιση απόκτησης δεξιοτήτων ζωής που σχετίζονται με τη δημιουργία υγιών σχέσεων και την επίλυση συγκρούσεων, μέσω ασκήσεων επίλυσης προβλημάτων και σεναρίων λήψης αποφάσεων που, όλα πραγματοποιούνται μέσα από την εφαρμογή εκπαιδευτικών τεχνικών του θεάτρου.

Από την άλλη πλευρά, η χρήση της **αλληλοδιδασκτικής μεθόδου** στις ΟΣ υιοθετήθηκε προκειμένου να βοηθήσει τα παιδιά (τόσο αυτά που θα γίνουν εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων, όσο και τα μικρότερα παιδιά) να διαχειριστούν συναισθήματα απομόνωσης, ντροπής ή ενοχής που σχετίζονται με τη φυλάκιση των γονιών τους, να τους δώσει την ευκαιρία να πειραματιστούν με ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών ρόλων, τους οποίους μπορούν να υιοθετούν προκειμένου να διαχειρίζονται τις συγκρούσεις τους (εξωτερικές ή εσωτερικές), καθώς και να τα καταστήσει ικανά να εντοπίζουν πηγές βοήθειας και να ζητούν βοήθεια από αυτές όποτε τη χρειάζονται. Γενικότερα η τεχνική της αλληλοδιδασκτικής συνομηλίκων είναι μια αποτελεσματική μέθοδος, αφού για όλους τους ανθρώπους –και ιδιαίτερα για τα παιδιά– είναι πιο πιθανό να ακούσουν και να υιοθετήσουν ένα μήνυμα όταν γνωρίζουν (ή έστω υποθέτουν) ότι ο/η «αγγελιοφόρος» μοιράζεται παρόμοια χαρακτηριστικά με τα ίδια και αντιμετωπίζει τις ίδιες ανησυχίες. Έτσι, η χρήση της συγκεκριμένης μεθόδου στις ΟΣ-ΠΚΓ αναμένεται να έχει αυξημένη αποτελεσματικότητα αφού οι συνομήλικοι/-ες εκπαιδευτές/-τριες χρησιμοποιούν κοινή γλώσσα, που συχνά διαφέρει από αυτή των ενηλίκων, έχουν την τάση να αλληλεπιδρούν περισσότερο και μπορούν να ανταλλάσσουν πληροφορίες με τα σχεδόν συνομηλικά τους άτομα πιο αποτελεσματικά. Πέραν αυτών, η αλληλοδιδασκτική παρακινεί τα παιδιά να εμπλακούν ενεργητικά στη δημιουργία λύσεων σε προβλήματα που αφορούν τα ίδια και να αναζητούν βοήθεια όποτε χρειάζεται αντί να παραμένουν παθητικοί δέκτες που απλά έχουν το «πρόβλημα». Στο πλαίσιο της αλληλοδιδασκτικής προσέγγισης τα παιδιά δεν είναι απλώς οι αποδέκτες μιας τυπικής εκπαιδευτικής δραστηριότητας αλλά συμμετέχουν ενεργά και συνεισφέρουν καθοριστικά στις διαδικασίες μάθησης.

Συμπερασματικά, η όλη προσέγγιση αναμένεται να έχει θετική επίδραση στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των παιδιών, επειδή έμμεσα θα «καθοδηγηθούν» από άλλα παιδιά, σχεδόν συνομηλικά τους, τα οποία έχουν ανάλογες εμπειρίες με τα ίδια, στο ασφαλές περιβάλλον ενός Θεατρικού Εργαστηρίου, να διερευνήσουν, να δοκιμάσουν και να υιοθετήσουν πιο αποτελεσματικές τεχνικές επίλυσης προβλημάτων και συγκρούσεων. Το Θεατρικό Εργαστήριο έχει τίτλο «Ωραία Όρια» και, παρότι έχει σχεδιαστεί για παιδιά κρατούμενων γονιών, μπορεί επίσης να εφαρμοστεί για την ενδυνάμωση παιδιών και εφήβων που ανήκουν σε άλλες κοινωνικά αποκλεισμένες, μειονεκτούσες ή υψηλού κινδύνου ομάδες, αλλά και στον γενικό πληθυσμό.

Β. Το Θεατρικό Εργαστήριο

Β.1. ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ «ΩΡΑΙΑ ΟΡΙΑ»

Χαρακτηριστικά Εμπυκνωτών/-τριών: Οι επαγγελματίες που θα αναλάβουν να υλοποιήσουν το θεατρικό εργαστήριο «Ωραία Όρια» συνιστάται να έχουν **θεατρική και παιδαγωγική εκπαίδευση**, να είναι δηλαδή καταρτισμένοι/-ες στην εφαρμογή θεατρικών τεχνικών σε ομάδες παιδιών και εφήβων και να διαθέτουν βασική επιμόρφωση στις αρχές της ψυχολογίας παιδιών και εφήβων. Όσον αφορά τις ειδικότητές τους, μπορεί να προέρχονται είτε από το χώρο του θεάτρου (όπως θεατρολόγοι και ηθοποιοί) ή των κοινωνικών επιστημών (όπως ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί και κοινωνιολόγοι) με σχετική κατάρτιση στην παιδαγωγική του θεάτρου. Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του εργαστηρίου, συνιστάται να παρευρίσκεται στο χώρο ή να συμμετέχει ενεργά ως μέλος της ομάδας¹ ένας/μία επαγγελματίας με ειδικευση στην **κλινική ψυχολογία**, για την περίπτωση που κάποιο παιδί χρειαστεί περαιτέρω βοήθεια (π.χ. έντονη συναισθηματική φόρτιση ή αναστάτωση).

Συμμετέχοντες/-ουσες: Γενικά συστήνεται το εργαστήριο να υλοποιείται σε ομάδες των 10-15 παιδιών² κρατούμενων γονιών (ηλικίας 6-18 ετών). Επειδή, ωστόσο, κάποια παιδιά μπορεί για διάφορους λόγους να εγκαταλείψουν την ομάδα στη μέση της διαδικασίας, συστήνεται εξ αρχής να προσκληθούν περισσότερα από 15 παιδιά.

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζεται ο προγραμματισμός των ΟΣ στο πλαίσιο του προγράμματος DAPHNE, στις οποίες τελικά συμμετείχαν 40-50 παιδιά ανά χώρα.

Πίνακας 1. Χαρακτηριστικά Ομάδων Στήριξης Παιδιών³, ανά χώρα στο πλαίσιο του Προγράμματος DAPHNE III «Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής»

ΠΚΓ-ΟΣ	Παιδιά ⁴	Ομάδες & Αριθμός ατόμων	Διάρκεια συναντήσεων	Συνολική διάρκεια ανά ομάδα
Ελλάδα	40	4 ομάδες x 10 άτομα	8 συναντήσεις x 2 ώρες	16 ώρες
Βουλγαρία	40	4 ομάδες x 10 άτομα	10 συναντήσεις x 2 ώρες	20 ώρες
Ρουμανία	50	4 ομάδες x 12-13 άτομα	10 συναντήσεις x 2 ώρες	20 ώρες

¹ Κάθε άτομο που παρευρίσκεται στο χώρο διεξαγωγής των ΟΣ των ΠΚΓ πρέπει να συμμετέχει στις δραστηριότητες και **να μην είναι απλώς παρατηρητής/-τρια**. Σημειώνεται, επίσης, ότι όταν συμμετέχουν στις ΟΣ ενήλικες συντονιστές/-ριες (ή άλλα άτομα), θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί/-ές με τα παιδιά και σε συγκεκριμένες δραστηριότητες, μάλιστα, που περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, σχηματισμό ζευγαριών και σωματική επαφή, να φροντίζουν να σχηματίζουν ζευγάρια μόνο με άλλους/-ες ενήλικους/-ες (π.χ. Δραστηριότητα Α4, 1^η Συνάντηση).

² **Σημείωση:** Παιδιά που δεν γνωρίζουν ότι η μητέρα τους βρίσκεται στη φυλακή δεν πρέπει να προσκαλούνται να συμμετέχουν στις ΟΣ. Στις περιπτώσεις που οι ΟΣ διεξάγονται σε δομές παιδικής προστασίας, στις οποίες φιλοξενούνται και παιδιά φυλακισμένων γονιών που δεν γνωρίζουν ότι οι γονείς τους είναι στη φυλακή, τα παιδιά δεν θα πρέπει να αποκλείονται από τις ομάδες, εκτός εάν εξ αρχής όλα τα παιδιά ενημερωθούν ότι οι συγκεκριμένες ομάδες απευθύνονται αποκλειστικά σε παιδιά φυλακισμένων γονιών.

³ Στον Πίνακα 1 παρουσιάζεται ο αριθμός των παιδιών ανά ΟΣ σε καθεμιά από τις συμμετέχουσες χώρες σύμφωνα με το συμβόλαιο του Προγράμματος DAPHNE III «Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής».

⁴ Περίπου το 1/4 των συμμετεχόντων/-ουσών (14+ ετών) θα εκπαιδευτούν ως εκπαιδευτές/-ριες συνομηλίκων, οι οποίοι/-ες με τη σειρά τους θα συν-συντονίσουν τις ομάδες στήριξης των μικρότερων παιδιών.

Β. ΙΙ. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

Η υλοποίηση του θεατρικού εργαστηρίου αποτελείται από δύο φάσεις. Η πρώτη φάση περιλαμβάνει τη διεξαγωγή μιας ΟΣ-ΠΚΓ με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας (15-18 ετών), τα οποία εκπαιδεύονται ως εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων ώστε κάποια από αυτά (ή και όλα, εφόσον το επιθυμούν) να συμμετέχουν στις αντίστοιχες ΟΣ παιδιών μικρότερης ηλικίας που θα διεξαχθούν στη δεύτερη φάση.

1η Φάση: Θεατρικό Εργαστήριο – Εκπαίδευση Εκπαιδευτών/-τριών Συνομηλίκων

Συμμετέχοντες/-ουσες: Ομάδα 10-15 παιδιών κρατούμενων γονιών, ηλικίας 15-18 ετών (στο εξής «εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων»).

Χώρος: Μπορεί να είναι ένα μικρό θέατρο, ένας χώρος που ανήκει σε μια δομή προστασίας ανηλίκων, όπως οι «Στέγες Ανηλίκων» όπου φιλοξενούνται και παιδιά κρατούμενων γονιών ή οποιοσδήποτε άλλος χώρος θεωρηθεί κατάλληλος.

Διάρκεια: Γενικά, για την ικανοποιητική εκπαίδευση μιας ομάδας εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων για τις ανάγκες του Θεατρικού Εργαστηρίου «Ωραία Όρια», συστήνεται η πραγματοποίηση τουλάχιστον οκτώ συναντήσεων διάρκειας δύο ωρών η καθεμιά. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Προγράμματος DAPHNE προβλεπόταν η υλοποίηση οκτώ με δέκα δίωρων συναντήσεων ανά ομάδα (16 ή 20 ώρες, ανάλογα με τη χώρα, βλ. Πίνακα 2).

Πίνακας 2. Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών/-τριών Συνομηλίκων στο πλαίσιο του Προγράμματος DAPHNE III «Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής»

ΠΚΓ-ΟΣ	Ομάδες & Αριθμός ατόμων	Αριθμός & Διάρκεια Συναντήσεων	Συνολική Διάρκεια
Ελλάδα	1 ομάδα x 10 άτομα	10 συναντήσεις x 2 ώρες	20 ώρες
Βουλγαρία	1 ομάδα x 10 άτομα	10 συναντήσεις x 2 ώρες	20 ώρες
Ρουμανία	1 ομάδα x 12-13 άτομα	10 συναντήσεις x 2 ώρες	20 ώρες

2η Φάση: Θεατρικά Εργαστήρια που Συντονίζονται με τη συμμετοχή Εκπαιδευτών/-τριών Συνομηλίκων

Στη δεύτερη φάση του Εργαστηρίου προβλέπεται η διεξαγωγή των ΟΣ μικρότερων παιδιών με τη συμμετοχή εκπαιδευμένων εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων. Στο πλαίσιο του Προγράμματος DAPHNE, για τη δεύτερη φάση προβλεπόταν η διεξαγωγή τριών ΟΣ μικρότερων παιδιών σε κάθε χώρα με ταυτόχρονη χρήση της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου και των θεατρικών τεχνικών. Όταν ο συντονισμός των ΟΣ μικρότερων παιδιών γίνεται με τη συμμετοχή εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων, καλό είναι να εφαρμόζονται δραστηριότητες από το εργαστήριο που συμμετείχαν οι ίδιοι/-ες οι εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους (1^η φάση), και πάντα να παρέχεται εποπτεία και υποστήριξη από τους/τις ειδικούς που εκπαίδευσαν

τα μεγαλύτερα παιδιά. Όπως έχει ήδη σημειωθεί, υπάρχει πάντα η πιθανότητα τα παιδιά να θελήσουν να αντιμετωπίσουν (και/ή να αποκαλύψουν) κάποια ιδιαιτέρως προσωπικά και ευαίσθητα ζητήματα, όπως η φυλάκιση της μητέρας ή του πατέρα τους, και το γεγονός αυτό συνεπάγεται ανάλογες συναισθηματικές αντιδράσεις. Επίσης, έχει ήδη αναφερθεί ότι οι τεχνικές θεάτρου δημιουργούν μια απόσταση ανάμεσα στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες στις ΟΣ και τις εμπειρίες τους, μεταμορφώνοντας τις προσωπικές τους εμπειρίες σε ρόλους και ελαχιστοποιώντας με τον τρόπο αυτό τη συναισθηματική φόρτιση που θα μπορούσε να προκύψει σε περίπτωση που τέτοιου είδους ζητήματα προσεγγίζονταν με άλλες, πιο συμβατικές μεθόδους. Παρόλα αυτά, οι εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων, τα μεγαλύτερα παιδιά δηλαδή, μπορεί και αυτά να εμπλακούν συναισθηματικά και για αυτόν ακριβώς το λόγο η παρουσία ενηλίκων εμπυκωτών/-τριών είναι απολύτως αναγκαία.

Συμμετέχοντες/-ουσες: Κάθε ομάδα αποτελείται από 10-15 παιδιά ηλικίας 6-14 ετών, και συντονίζεται από τους/τις εκπαιδευμένους/-ες «Εκπαιδευτές/-ριες Συνομηλίκων». Συστήνεται κάθε ομάδα να συντονίζεται από μια ομάδα 2-4 εκπαιδευμένων εκπαιδευτών/-ριών συνομηλίκων και όχι από ένα μόνο άτομο, ενώ όλες οι ομάδες των συντονιστών/-ριών θα επιβλέπονται από τους/τις εκπαιδευτές/-ριες τους που θα συμμετέχουν ενεργά στο Εργαστήριο ως συν-συντονιστές, παρέχοντας έτσι διαρκή υποστήριξη και καθοδήγηση στους/στις εκπαιδευτές/-ριες συνομηλίκων.

Ο ρόλος των «Εκπαιδευτών/-τριών Συνομηλίκων»: Στο πλαίσιο της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου που υιοθετείται για τις ανάγκες των ΟΣ-ΠΚΓ, οι **εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων** συστήνεται να **ενεργούν** ως **συν-συντονιστές/-τριες**, δηλαδή ως «βοηθοί» του -τουλάχιστον ενός- ενήλικα που θα είναι ο/η κύριος/-α εμπυκωτής/-τρια της ΟΣ και ο/η οποίος/-α συντόνισε την ομάδα στην οποία εκπαιδεύτηκαν οι εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων (1^η φάση). Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων μπορούν να αναλάβουν δύο κύριους ρόλους:

- το συντονισμό των ομάδων των μικρότερων παιδιών κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων (καθώς θα είναι ήδη εξοικειωμένοι/-ες με τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί)
- τη (διακριτική) ενημέρωση του/της εμπυκωτή/-τριας για τις δυσκολίες, εάν υπάρχουν, που ενδεχομένως αντιμετωπίζει η ομάδα τους.

Ο ρόλος του/της «Εμπυκωτή/-τριας»: Ο/Η εμπυκωτής/-τρια πρέπει να είναι συνεχώς παρών/-ούσα και να συμμετέχει σε όλες τις συναντήσεις που θα συν-συντονίσει με τους εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων. Η παρουσία του/της εμπυκωτή/-τριας συνιστά βασική προϋπόθεση προκειμένου, όπως ήδη τονίστηκε, οι εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων να νιώθουν πιο ασφαλείς, αλλά και για να διασφαλιστεί ότι η εφαρμογή των δραστηριοτήτων θα γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην απειληθεί σε καμία φάση της διαδικασίας η συναισθηματική και/ή σωματική ασφάλεια των παιδιών της ομάδας.

Άλλοι ενήλικοι/-ες συμμετέχοντες/-ουσες: Αν στην ΟΣ είναι παρόντα και άλλα ενήλικα άτομα, αυτά δεν μπορούν να είναι απλώς παρατηρητές, αλλά θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά, δρώντας ως συν-εμπυκωτές/-τριες. Ο ρόλος τους όμως στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης με την ομάδα θα πρέπει να διαφοροποιείται ανάλογα με τις ανάγκες κάθε συγκεκριμένης δραστηριότητας. Αν, για παράδειγμα, μια δραστηριότητα προβλέπει σωματική επαφή ανάμεσα στα μέλη της ομάδας, οι ενήλικοι/-ες συμμετέχοντες/-ουσες θα αναλάβουν να κάνουν κάτι άλλο, όπως το να παρουσιάσουν το πώς πρέπει να διεξαχθεί η δραστηριότητα, να δώσουν το σήμα για να ξεκινήσει και να τελειώσει η δραστηριότητα ή να «κρατούν το χρόνο».

Χώρος: Όπως και για την εκπαίδευση των εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων, μπορεί να χρησιμοποιηθεί όποιος χώρος θεωρηθεί κατάλληλος. Για τις ΟΣ των μικρότερων παιδιών, ωστόσο, υπάρχει δυνητικά η πιθανότητα να διεξαχθούν σε χώρο εντός ενός καταστήματος κράτησης, αλλά μόνο εφόσον στο συγκεκριμένο κατάστημα κράτησης ζουν αρκετά παιδιά (μεγαλύτερα των 6 ετών) μαζί με τις μητέρες τους (π.χ. μητέρες και παιδιά που βρίσκονται εκεί περιμένοντας την απέλαση τους).

Διάρκεια: Όπως και για την ΟΣ των εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων, γενικά συστήνεται η πραγματοποίηση τουλάχιστον οκτώ δώρων συναντήσεων. Στο πλαίσιο του Προγράμματος «Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής» υλοποιήθηκαν οκτώ με δέκα δώρες συναντήσεις ανά ομάδα. Σε περίπτωση που διεξάγονται πολλές ομάδες κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, μπορούν να διεξάγονται παράλληλα εφόσον το επιτρέπει ο χώρος και επαρκούν οι διαθέσιμοι/-ες εκπαιδευτές/-τριες που θα συμμετέχουν στο συντονισμό των ΟΣ και οι εμπυχωτές/-τριες για να τους/τις επιβλέπουν κατά την υλοποίηση των συναντήσεων. Εναλλακτικά, οι ομάδες μπορούν να διεξάγονται σε διαδοχικές δώρες συναντήσεις που μπορεί να πραγματοποιούνται είτε την ίδια ημέρα (η καθεμία μετά την ολοκλήρωση της προηγούμενης) είτε σε διαφορετικές ημέρες.

B. III. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ⁵

Όλες οι συναντήσεις κάθε ομάδας έχουν κοινή δομή: παιχνίδια προθέρμανσης και επικοινωνίας της ομάδας, ορισμός του κεντρικού θέματος της ημέρας, δημιουργική αξιοποίηση του θέματος, «κλείσιμο» και αποφόρτιση της ημέρας. Παρότι το περιεχόμενο των συναντήσεων είναι προκαθορισμένο, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο πιθανών αλλαγών και/ή προσαρμογής των προγραμματισμένων δράσεων, ανάλογα με τα αιτήματα των συμμετεχόντων.

⁵ Οι τίτλοι των δραστηριοτήτων που περιγράφονται παρακάτω, σε πολλές περιπτώσεις, έχουν επινοηθεί από τους/τις συγγραφείς του Εγχειριδίου για τη διευκόλυνση της προτεινόμενης διαδικασίας της υλοποίησης των δραστηριοτήτων (ακόμα και για δραστηριότητες που προέρχονται από τη βιβλιογραφία).

1^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Γνωριμία της Ομάδας – Παρουσιάζοντας τον «Ενδιαφέροντα» Εαυτό Μου

Στόχος

Γνωριμία της ομάδας και δημιουργία συνθηκών αμοιβαίας εμπιστοσύνης, μέσω θεατρικών παιχνιδιών και δημιουργικών δραστηριοτήτων.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα A1: Παρουσίαση των Μελών της Ομάδας – «Λέω το όνομά μου με κινήσεις»⁶

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο. Κάθε παιδί προσπαθεί να πει το όνομά του, χρησιμοποιώντας μόνο κινήσεις, χωρίς να μιλάει ή να γράφει στον αέρα. Τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας προσπαθούν να μαντέψουν ποιο είναι το όνομα του παιδιού και από πού προέρχεται.

Δραστηριότητα A2: Ιστορίες χωρίς Λόγια

Βήμα 1

Δημιουργία Ομάδων

Ο/Η εμψυχωτής/-τρια χωρίζει τα παιδιά σε ομάδες. Αν υπάρχουν παιδιά που γνωρίζονται ήδη μεταξύ τους, φροντίζει να μπουν σε διαφορετικές ομάδες.

Ένας τρόπος δημιουργίας τυχαίων ομάδων είναι το παιχνίδι «*χτυπάω παλαμάκια*»: τα παιδιά περπατούν ελεύθερα στο χώρο και παίρνουν οδηγίες σύμφωνα με τις οποίες σε κάθε παλαμάκι του/της εμψυχωτή/-τριας πρέπει να «συναντηθούν» διάφορα μέρη των σωμάτων των παιδιών, όπως φτέρνες, αγκώνες ή κεφάλια, ανάλογα με τον αριθμό και το μέλος που θα πει ο/η εμψυχωτής/-τρια· για παράδειγμα, εάν πει «πέντε πλάτες», θα πρέπει να «συναντηθούν» οι πλάτες πέντε παιδιών. Ο αριθμός αφορά το επιθυμητό μέγεθος των ομάδων για κάθε συγκεκριμένη δραστηριότητα, ενώ καλό είναι κάθε ομάδα να αποτελείται από μονό αριθμό παιδιών. Η πλάτη είναι μια καλή επιλογή μέλους επειδή τα παιδιά εκ των πραγμάτων θα είναι στραμμένα με τέτοιο τρόπο, ώστε δεν θα έχουν την ευκαιρία να επιλέξουν τους φίλους και τις φίλες τους ως μέλη της ομάδας τους.

Ένας επίσης εύκολος τρόπος για τη δημιουργία ομάδων είναι με βάση τις ημερομηνίες γέννησης των παιδιών και την κατανομή τους στις αντίστοιχες εποχές (χειμώνας, άνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο). Σε αυτή την περίπτωση, ωστόσο, το μειονέκτημα είναι ότι μπορεί οι ομάδες που θα προκύψουν να είναι ανισομεγέθεις.

Βήμα 2

Κατασκευάζοντας Ιστορίες

Τα παιδιά παίρνουν την οδηγία να δημιουργήσουν μια ιστορία δουλεύοντας σε ομάδες και χρησιμοποιώντας μόνο κινήσεις (χωρίς λόγια). Το θέμα της ιστορίας μπορεί να είναι ελεύθερο

⁶ Η εφαρμογή της Δραστηριότητας A1 προϋποθέτει ότι τα μέλη της ομάδας δεν γνωρίζονται μεταξύ τους από πριν, δηλαδή δεν γνωρίζουν τα ονόματα των άλλων ή γνωρίζουν τα ονόματα λίγων ατόμων.

ή με βάση κάποιο θεματικό άξονα που θα δοθεί στα παιδιά, όπως για παράδειγμα «Οι τέσσερις εποχές», «Ενώ εσύ κοιμόσουν» ή «Ένα γεγονός που μου άλλαξε την ζωή».

Αφού ολοκληρωθεί η προετοιμασία, κάθε ομάδα παρουσιάζει την ιστορία της στις άλλες ομάδες (που αποτελούν το «κοινό») και στη συνέχεια ζητείται από το «κοινό» να βρει τον τίτλο της ιστορίας. Στο σημείο αυτό δίνεται η δυνατότητα, στο «κοινό» να προτείνει την προσθήκη μια νέας δράσης, με στόχο την εξέλιξη και τη βελτίωση της ιστορίας που παρακολούθησαν.

Κάθε ομάδα επεξεργάζεται τις νέες ιδέες του «κοινού» και παρουσιάζει ξανά την ιστορία της. Το «κοινό» μπορεί να πει τη γνώμη του σχετικά με αυτά που παρακολούθησε και να κάνει προτάσεις για το πώς θα μπορούσε να βελτιωθεί η σκηνική απόδοση της ιστορίας.

Δραστηριότητα A3: Λύνω τον Κόμπο

Όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες στέκονται σε κύκλο και κάθε παιδί κρατά τα χέρια των διπλανών του, δεξιά και αριστερά. Στη συνέχεια, τα παιδιά περνούν κάτω από τα χέρια των άλλων χωρίς να αφήσουν τα χέρια τους και έτσι δημιουργούν ένα μεγάλο «κόμπο». Όταν μπερδευτούν εντελώς, αρχίζουν σιγά-σιγά να ξεμπλέκονται και να σχηματίζουν ξανά τον κύκλο.

2^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Εγώ, όπως κι εσύ: Επικοινωνία της Ομάδας και Γνωριμία της μέσα από τις Αισθήσεις

Στόχος

Δημιουργία κώδικα εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης της ομάδας.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα Β1: Ο Τυφλός και ο Οδηγός⁷

Η ομάδα χωρίζεται σε ζευγάρια. Ένα μέλος από κάθε ζευγάρι αναλαμβάνει το ρόλο του/της «τυφλού/-ής» και το άλλο το ρόλο του/της οδηγού. Το «τυφλό» μέλος κλείνει τα μάτια του και προτείνει το χέρι του μπροστά, προκειμένου να βρει και να πιάσει το μπράτσο του/της «οδηγού». Το χέρι του/της «οδηγού» δεν πρέπει να αλλάζει θέση, ούτως ώστε κάθε κίνησή του/της προς τα δεξιά ή προς τα αριστερά να ακολουθείται από την κίνηση ολόκληρου του σώματος του/της «τυφλού/-ής» προς την ίδια κατεύθυνση. Εκτός από την κατεύθυνση, η ταχύτητα του βαδίσματος (αργή, μεσαία, γρήγορη) αποτελεί ένα στοιχείο που μπορεί να προσφέρει ποικίλες εναλλαγές στην άσκηση, σε περίπτωση που προηγουμένως έχει κατακτηθεί ένα καλό επίπεδο επικοινωνίας και εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών κάθε ζευγαριού. Σε όλη τη διάρκεια της άσκησης δεν χρησιμοποιείται προφορικός λόγος. Έτσι, ο/η «οδηγός» θα πρέπει να δίνει οδηγίες με την αφή ή και με άλλους τρόπους, όχι όμως λεκτικά. Με τον τρόπο αυτό έχει τη δυνατότητα να διερευνήσει τα όρια που μπορεί να έχει η μη-λεκτική επικοινωνία με το ζευγάρι του/της.

Στη συνέχεια, ακολουθώντας ακριβώς την αντίθετη λογική, κάθε «οδηγός» απομακρύνεται όσο μπορεί περισσότερο από το ζευγάρι του/της. Από τις νέες τους (απομακρυσμένες) θέσεις, όλοι/-ες οι «οδηγοί» μιλούν ταυτόχρονα δίνοντας οδηγίες στα ζευγάρια τους να περπατήσουν ή να κινήσουν κάποιο μέλος του σώματός τους. Αυτή τη φορά οι οδηγίες δίνονται αυστηρά μόνο λεκτικά, χωρίς να υπάρχει σωματική επαφή. Κάθε «τυφλός/-ή» θα πρέπει να είναι συγκεντρωμένος/-η στις οδηγίες του/της «οδηγού» του/της, προκειμένου να τον/την ακούει μέσα στη φασαρία. Οι «οδηγοί», από την άλλη, θα πρέπει να είναι επίσης συγκεντρωμένοι/-ες στα ζευγάρια τους ενώ δίνουν τις οδηγίες, ώστε να καταφέρουν να συνεννοούνται μαζί τους χωρίς να χρειάζεται να φωνάζουν ιδιαίτερα.

Δραστηριότητα Β2: Ο/η Γλύπτης/-τρια και το Γλυπτό

Η ομάδα χωρίζεται σε ζευγάρια. Ένα μέλος από κάθε ζευγάρι γίνεται ο/η «γλύπτης/-τρια» και το άλλο το «γλυπτό». Αρχικά, το «γλυπτό» στέκεται ουδέτερα στο χώρο. Ο/Η «γλύπτης/-τρια» αναλαμβάνει να δώσει μια φόρμα/θέση στο «γλυπτό», αλλάζοντας τη στάση του σώματος του γλυπτού και τη θέση των μελών του (π.χ. κουνώντας του τα χέρια ή το κεφάλι). Το «γλυπτό»

⁷ Προσαρμοσμένο από το: Govas, N., Chrysostomou, S., Mavrocordatos, A., Pammenter, D., & Giannouli, B. (2009). *mPPACT Manifest - The Book: Methodology for a Pupil and Performing ArtsCentred Teaching* (p. 123). England: Authors OnLine Ltd.

μένοντας ακίνητο για λίγο πρέπει να διατηρήσει τη νέα του στάση, μιμούμενο την πλαστικότητα που διαθέτει ο πηλός όταν φτιάχνουμε ένα άγαλμα.

Δραστηριότητα B3: Το Μουσείο

Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υπο-ομάδες. Η μία ομάδα «παρουσιάζει» και η άλλη «παρακολουθεί». Στο τέλος, αλλάζουν ρόλους. Τα μέλη της ομάδας που «παρουσιάζει» επιλέγουν στάσεις που τους άρεσαν από την προηγούμενη δραστηριότητα και χρησιμοποιούν τα σώματά τους και τις εκφράσεις των προσώπων τους για να παραστήσουν τα «γλυπτά» μιας έκθεσης. Η άλλη ομάδα (παρατηρητές) παριστάνει τους επισκέπτες και τις επισκέπτριες αυτής της έκθεσης γλυπτών. Παρακολουθούν τα γλυπτά από διάφορες οπτικές γωνίες, ενώ έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν από τα αγάλματα να «ξυπνήσουν» για λίγο, είτε όλα μαζί την ίδια στιγμή είτε ένα-ένα, και να ολοκληρώσουν τις «παγωμένες» κινήσεις που αναπαριστούν ως αγάλματα.

Η όλη διαδικασία μπορεί να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, όπως είναι, για παράδειγμα, μια επίσκεψη στο μουσείο ή σε μια γκαλερί. Η άσκηση αυτή στοχεύει στο να βοηθήσει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες της ομάδας να σταματήσουν το χρόνο κατά τη διάρκεια μιας κίνησης ή μιας δραστηριότητας, ακόμα και αν είναι μια πολύ συνηθισμένη καθημερινή πράξη, και τους δίνει την ευκαιρία να παρατηρήσουν αυτή την κίνηση ή τη δραστηριότητα κάτω από άλλες συνθήκες και από διαφορετικές οπτικές γωνίες, σε συνδυασμό, ή όχι, με άλλες πράξεις.

Δραστηριότητα B4: Goofy

Όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες κλείνουν τα μάτια τους και αναζητούν τον Goofy, προτάσσοντας τα χέρια τους και φωνάζοντας το όνομά του κάθε φορά που έρχονται σε επαφή μεταξύ τους. Ο πραγματικός Goofy, που επιλέγεται κρυφά από τον/την εμπυκωτή/-τρια της ομάδας, είναι ο μόνος που δε μιλάει καθόλου. Όταν κάποιος/-α εντοπίσει τον Goofy, δηλαδή όταν αγγίξει κάποιον/-α που δεν ανταποκρίνεται, πιάνεται από την μέση του/της και γίνεται και αυτός/-ή με τη σειρά του/της ένας Goofy. Από τη στιγμή εκείνη σταματά να αποκρίνεται σε όποιον/-α τον/την ακουμπήσει, χωρίς όμως να ανοίξει τα μάτια του/της. Σιγά-σιγά σχηματίζεται ένα τρενάκι, αποτελούμενο από πολλούς Goofys. Το παιχνίδι ολοκληρώνεται όταν όλα τα παιδιά πιαστούν στην ουρά. Τότε, όλα τα μέλη της ομάδας ανοίγουν τα μάτια τους και βλέπουν τον/την αρχικό/-ή Goofy, που είναι ο/η οδηγός της ομάδας.

3^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Ακίνητες Εικόνες: Τρόποι Αφήγησης μιας Ιστορίας

Στόχος

Η απομόνωση σημαντικών γεγονότων ζωής και η συνειδητοποίηση της δυνατότητας παρέμβασης σε μια ιστορία.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα Γ1: Βρείτε το Ρυθμό ΜΟΥ

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο και ξεκινά με παιχνίδια ρυθμού. Συγκεκριμένα, όλα τα μέλη της ομάδας χτυπούν τα πόδια τους στο έδαφος κρατώντας ένα ρυθμό. Στη συνέχεια, κάθε παιδί κάνει ένα βήμα μπροστά, λέει το όνομά του σε ένα ρυθμό που το ίδιο επιλέγει και επιστρέφει στη θέση του. Τότε όλη η ομάδα συγχρονισμένα κάνει ένα βήμα μπροστά και μιμείται την κίνηση και τη φωνή του.

Όταν όλα τα άτομα πουν τα ονόματά τους, η διαδικασία επαναλαμβάνεται, μόνο που αυτή τη φορά κάθε άτομο λέει το όνομά του ή μία ολοκληρωμένη πρόταση που σχετίζεται με τη διάθεσή του (με το πώς νιώθει) τραγουδιστά, με όποια μελωδία θέλει.

Δραστηριότητα Γ2: Βρείτε το Ρυθμό ΜΑΣ

Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υπο-ομάδες. Η πρώτη υπο-ομάδα ξεκινά και σταματά μια κίνηση, χωρίς να φαίνεται ποιος ή ποια κάνει την αρχή. Βασικός στόχος της άσκησης είναι η απόλυτη συνεργασία και συνοχή της ομάδας, χωρίς προσunenνόηση. Η υπο-ομάδα επαναλαμβάνει την κίνηση αρκετές φορές μέχρι να επιτευχθεί αυτή η σχέση συνεργασίας και συνοχής. Στη συνέχεια ξεκινά η άλλη υπο-ομάδα.

Δραστηριότητα Γ3: Ζωντανές Φωτογραφίες

Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υπο-ομάδες. Ο/Η εμπυκωτής/-τρια ζητάει από τα παιδιά να επιλέξουν τυχαία μια εικόνα από μια σειρά με εικόνες ή φωτογραφίες που παρουσιάζουν γεγονότα της κοινωνικής ζωής, ή, εναλλακτικά, μια λέξη από μια σειρά λέξεων που είναι γραμμένες σε καρτέλες. Κάθε υπο-ομάδα πρέπει να «φτιάξει» μια ακίνητη εικόνα, δηλαδή μια «ζωντανή φωτογραφία» (κατά το παράδειγμα του «γλυπτού» της προηγούμενης συνάντησης) για την εικόνα ή τη λέξη που επέλεξε και η άλλη ομάδα θα πρέπει να μαντέψει τι απεικονίζει αυτή η «ζωντανή φωτογραφία».

Στη συνέχεια, κάθε ομάδα «ζωντανεύει» για λίγο την φωτογραφία της, αφού όμως πρώτα τα μέλη της συνηνοποθούν για το τι έγινε πριν και μετά στην ιστορία, της οποίας η «ζωντανή φωτογραφία» που παρουσίασαν αποτελεί στιγμιότυπο.

Τα μέλη της άλλης ομάδας καλούνται να προστεθούν στο πλάνο, παίρνοντας μια θέση στη «ζωντανή φωτογραφία» (προσθέτοντας ένα χαρακτήρα), ανάλογα με την ερμηνεία που έκαναν όταν την είδαν αρχικά: καλούνται, δηλαδή, να δείξουν με τις θέσεις που παίρνουν τι νομίζουν ότι αναπαριστούσε η «ζωντανή φωτογραφία». Έχουν τη δυνατότητα να αναπαραστήσουν αντικείμε-

να, δέντρα, κτίρια ή ό,τι άλλο εξάπτει τη φαντασία τους. Όταν όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες πάρουν μια θέση στη «φωτογραφία», ο/η εμπυκωτής/-τρια ρωτά κάθε παιδί ποιός ή τι είναι, τι κάνει και πώς συνδέεται με την όλη εικόνα (με το άγγιγμα του/της εμπυκωτή/-τριας στον ώμο, κάθε άτομο εκφράζει τη σκέψη του ως χαρακτήρας μέσα στην φωτογραφία). Έτσι, δημιουργείται μια ομαδική «ζωντανή φωτογραφία», όπου όλοι και όλες έχουν συνεισφέρει στη δημιουργία της. Όταν η εικόνα ξεπαγώσει, τα παιδιά μπορούν να παρέμβουν και, καθένα μέσα από το ρόλο του, να αλλάξει τη ροή των γεγονότων της ιστορίας, μέρος της οποίας είναι η ομαδική «ζωντανή φωτογραφία».

Για να συγκεντρώσει περισσότερες πληροφορίες για τα βασικά πρόσωπα της ιστορίας που αρχίζει και σχηματίζεται με βάση την ομαδική «ζωντανή φωτογραφία», ο/η εμπυκωτής/-τρια ζητά με τη σειρά από καθένα από τα πρόσωπα-κλειδιά της ιστορίας να καθίσει σε μια καρέκλα στο κέντρο του χώρου/σκηνής και να δώσει πληροφορίες για το ποιος/-α είναι, τι του/της συμβαίνει, κ.λπ., σύμφωνα πάντα με το ρόλο του.

Δραστηριότητα Γ4: Σε ΚΟΙΝΟ Ρυθμό

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο. Ο/Η εμπυκωτής/-τρια στέκεται στη μέση του κύκλου και πετάει ένα μικρό μπουκάλι μισογεμάτο με νερό σε ένα μέλος της ομάδας, το οποίο με τη σειρά του είτε του/της το πετάει πίσω, είτε το πετάει σε ένα άλλο μέλος της ομάδας. Το παιχνίδι συνεχίζεται με τον ίδιο τρόπο, έχοντας ως στόχο να βοηθήσει την ομάδα να αποκτήσει έναν κοινό ρυθμό ώστε κάθε μέλος της να είναι σε θέση να πιάνει το μπουκάλι έγκαιρα και να το στέλνει πίσω.

Στη συνέχεια, κάθε φορά που κάποιος παιδί πιάνει το μπουκάλι, λέει μια λέξη που θυμίζει μια πράξη, ένα χαρακτηριστικό ή μια ενέργεια των προσώπων που εμφανίστηκαν στην προηγούμενη δραστηριότητα («ζωντανές φωτογραφίες»). Το επόμενο παιδί που θα πιάσει το μπουκάλι μπορεί να ανταποκριθεί προσθέτοντας ένα επίθετο ή κάποιον άλλο χαρακτηρισμό για το θέμα που αναφέρθηκε.

Το παιχνίδι εξελίσσεται όπως προηγουμένως, αλλά αυτή τη φορά ένα μέλος της ομάδας αναφέρει το όνομα κάποιου άλλου μέλους και μια φράση που να τον/την χαρακτηρίζει κ.ο.κ.

Στόχος της δραστηριότητας είναι η αυτοσυγκέντρωση της ομάδας και η επίτευξη ενός κοινού ρυθμού, όπως και η ενίσχυση της ετοιμότητας κάθε μέλους να κινηθεί, να σκεφτεί και να εκφράσει τη γνώμη του για ό,τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης ημέρας.

4^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Κατασκευάζοντας μια Ιστορία

Στόχοι

- Ανάπτυξη της εφευρετικότητας των συμμετεχόντων/-ουσών και η διερεύνηση των αρχών της μυθοπλασίας.
- Μετάβαση από τους προσωπικούς στους ομαδικούς στόχους.
- Αναζήτηση κινήτρων για δράση.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα Δ 1: Επινοώντας μια Ιστορία

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο.

Κάθε μέλος της ομάδας κρατά ένα προσωπικό του αντικείμενο που έβγαλε από την τσάντα ή τις τσέπες του. Όλα τα αντικείμενα τοποθετούνται στη μέση του κύκλου και καθένας/-μία εξηγεί για ποιο λόγο αυτό το προσωπικό αντικείμενο βρίσκεται στην τσάντα ή στην τσέπη του/της και τι ιδιαίτερα χαρακτηριστικά έχει.

Αν το ίδιο αντικείμενο προταθεί πολλές φορές (π.χ., κλειδιά, κινητό ή πορτοφόλι), ο/η εμπυκωτής/-τρια ζητά από τα παιδιά να επιλέξουν διαφορετικά αντικείμενα ή εμπλουτίζει τα αντικείμενα αυτά με εικόνες που επιλέγει τυχαία από ένα περιοδικό ποικίλης ύλης ή από φωτογραφίες που μπορεί να υπάρχουν μέσα σε κάποιο πορτοφόλι.

Σκοπός της δραστηριότητας αυτής είναι η δημιουργία μιας ιστορίας. Την εξέλιξη της ιστορίας την καθοδηγεί ο/η εμπυκωτής/-τρια βάσει των παρακάτω κανόνων, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν συμφωνηθεί εξ αρχής: καταρχάς, κάθε παιδί μπορεί να μιλάει όταν έρχεται η σειρά του στον κύκλο, λέγοντας κάθε φορά μία μόνο πρόταση με ένα κύριο θέμα (π.χ. ένα ρήμα που δηλώνει μια συγκεκριμένη πράξη). Όλοι και όλες πρέπει να μιλάνε σε τρίτο πρόσωπο, ενώ κάθε καινούργια πρόταση πρέπει να προωθεί την πλοκή και όχι να σχολιάζει τα γεγονότα ή να εξηγεί το συναισθηματικό υπόβαθρο των πράξεων. Δεν πρέπει να γίνεται διάλογος και η ιστορία που θα προκύψει θα πρέπει να αποτελείται από τόσες προτάσεις όσα είναι και τα μέλη της ομάδας και να έχει αρχή, μέση και τέλος⁸.

Σε ένα σχετικά πρώιμο στάδιο της διαδικασίας, ο/η εμπυκωτής/-τρια σταματάει την αφήγηση και ζητάει από την ομάδα να δώσει έναν τίτλο για την ιστορία και να τη χαρακτηρίσει με ένα αισθητικό στίλ (αν θα είναι θρίλερ, αισθηματική ιστορία, τραγωδία, μελόδραμα, κωμωδία, κ.λπ.). Επίσης, ο/η εμπυκωτής/-τρια ενημερώνει τα παιδιά ότι όταν ολοκληρωθεί η ιστορία, η ομάδα θα χωριστεί σε δύο υπο-ομάδες, οι οποίες θα αναλάβουν να δημιουργήσουν μικρούς διαλόγους, άλλες μορφές λεκτικής επικοινωνίας ή παρουσιάσεις για συγκεκριμένα θέματα (όπως για

⁸ Η άσκηση αυτή μοιάζει με το παιχνίδι όπου κάθε άτομο λέει μια λέξη, π.χ. που αρχίζει από «α» και το επόμενο άτομο πρέπει να πει μια λέξη που αρχίζει από «β» και έχει κάποια συνάφεια με την προηγούμενη λέξη, με στόχο να δημιουργηθεί μια ιστορία με τα 24 γράμματα της αλφαβήτου. Η διαφορά σε αυτή τη δραστηριότητα είναι ότι εδώ χρησιμοποιούνται ολόκληρες προτάσεις, προκειμένου να κρατηθεί το νόημα σε ένα λογικό επίπεδο δράσεων και αληθοφάνειας, αντί της χρήσης του «ελεύθερου συνειρμού» (από τον οποίο καθοδηγείται συνήθως η δημιουργία τέτοιων ιστοριών).

παράδειγμα, «το ημερολόγιο του κεντρικού ήρωα», «δύο γείτονες σχολιάζουν τα γεγονότα ή τη συμπεριφορά των πρωταγωνιστών/-τριών της ιστορίας», «δύο χρόνια μετά», «η γνωριμία των πρωταγωνιστών/-τριών προτού αρχίσει η ιστορία»). Με αυτόν τον τρόπο, γνωρίζοντας δηλαδή το επόμενο βήμα της διαδικασίας, κατά την δημιουργία της ιστορίας τα παιδιά αναζητούν ταυτόχρονα τα κίνητρα και τους λόγους που ωθούν τους ανθρώπους σε συγκεκριμένες συμπεριφορές.

Με την ολοκλήρωση της ιστορίας, τα μέλη της ομάδας συζητούν σχετικά με το ποια ήταν τα στοιχεία που τους/τις διευκόλυναν και ποια γεγονότα τους/τις δυσκόλεψαν στην πλοκή της ιστορίας. Έτσι, οι συμμετέχοντες/-ουσες αντιλαμβάνονται τη δομή του μύθου (που αποτελεί βασική αρχή της μυθοπλασίας).

Δραστηριότητα Δ2: Επικοινωνία

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο και όλα τα παιδιά πιάνονται χέρι-χέρι. Σκοπός της δραστηριότητας είναι η επίτευξη της μη-λεκτικής επικοινωνίας ανάμεσα σε όλα τα μέλη της ομάδας. Οι οδηγίες που δίνονται στα παιδιά είναι καθένas και καθεμιά να κοιτάξει για λίγο στα μάτια κάθε μέλος της ομάδας ξεχωριστά, και να του/της χαμογελάσει. Η δραστηριότητα αυτή συνήθως ολοκληρώνεται με ένα χαλαρό ομαδικό γέλιο.

5^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Ο Χάρτης της Ζωής

Στόχος

Να γίνει κατανοητό ότι ο «εαυτός» και ο «άλλος», ως θεμελιώδεις έννοιες, καθορίζουν την πορεία μας σε όλα τα επίπεδα της ζωής. Επίσης, να γίνει κατανοητό ότι δεν είναι τα πάντα δεδομένα και ότι ο κόσμος μπορεί να αλλάξει, αλλά για να συμβεί αυτό, πρέπει πρώτα να γνωρίσουμε τον εαυτό μας.⁹

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα Ε1: Τρεις Αλήθειες και ένα Ψέμα¹⁰

Όλα τα παιδιά κάθονται σε καρέκλες, οι οποίες σχηματίζουν έναν κύκλο. Κάθε παιδί ζευγαρώνει με το άτομο που κάθεται δίπλα του και ανταλλάσσουν πληροφορίες για τις ζωές τους.

Το ζητούμενο της άσκησης είναι καθένας/-μία να παρουσιάσει το ζευγάρι του στην ομάδα, αναφέροντας για αυτόν/-ήν τρεις αλήθειες και ένα ψέμα, τα οποία όμως θα πρέπει να παρουσιαστούν με εξίσου πειστικό τρόπο, σαν να ήταν όλα αλήθεια.

Κατά τη διάρκεια κάθε παρουσίωσης, η ομάδα καλείται να ανακαλύψει ποιο είναι το ψέμα, βασιζόμενη κυρίως στον τρόπο με τον οποίο ο/η παρουσιαστής/-τρια λέει τις πληροφορίες (μπορεί, για παράδειγμα, όταν λέει το ψέμα να κομπιάσει ή να αναφέρει υπερβολικές λεπτομέρειες στην προσπάθειά του/της να γίνει πειστικός/-ή), αλλά και στις αντιδράσεις του προσώπου για το οποίο γίνεται λόγος (είναι πιθανό, για παράδειγμα, ακούγοντας το ψέμα να χαμηλώσει τα μάτια ή να γελάσει).

Αυτή η δραστηριότητα οδηγεί τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες σε γνωριμία με τον/την διπλανό/-ή τους, κινητοποιεί την ευρηματικότητα και τις δεξιότητες παρουσιάσής τους, όπως και τη συγκέντρωσή τους ως ακροατές/-τριες, τόσο στο στάδιο που λαμβάνουν τις πληροφορίες από τον/την διπλανό/-ή τους, όσο και κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων, όπου καλούνται να διακρίνουν το ψέμα από την αλήθεια.

Δραστηριότητα Ε2: Ο Χάρτης της Ζωής

Βήμα 1

Χαρτογραφώντας μια Προσωπική Ιστορία

Ο/Η εμπυχωτής/-τρια έχει μαζί του/της μεγάλα χαρτόνια Α3 και χρώματα (π.χ. μαρκαδό-

⁹ Ο Χάρτης της Ζωής: Αυτή η μέθοδος χαρτογράφησης προσωπικών ιστοριών βασίζεται στην αντίληψη ότι ο/η εκπαιδευόμενος/-η είναι αδύνατον να κατανοήσει και να αλλάξει τον κόσμο, αν πρώτα δεν κατανοήσει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Η κατανόηση της δικής του/της πραγματικότητας οδηγεί, τελικά, σε μια συνειδητοποίηση που βοηθά το άτομο να τοποθετηθεί κριτικά απέναντι στο σύστημα σχέσεων που το περιβάλλει, και μέσα από το διάλογο να επικοινωνήσει με τους άλλους και να μεταβεί από το ατομικό στο κοινωνικό επίπεδο (δράση που έχει εισάγει ο David Pammender στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα mPPACT 2008).

¹⁰ Προσαρμοσμένο από το: Gonas, N., Chrysostomou, S., Mavrocordatos, A., Pammeter, D., & Giannouli, B. (2009). *mPPACT Manifest - The book: Methodology for a Pupil and Performing ArtsCentred Teaching* (p. 123). England: Authors OnLine Ltd.

ρους, παστέλ). Αφού φροντίσει να υπάρχει μουσική υπόκρουση, ενθαρρύνει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να ζωγραφίσουν το χάρτη της ζωής τους.

Ο/Η εμπυχωτής/-τρια ορίζει τα στοιχεία που θα περιλαμβάνει κάθε «χάρτης ζωής», θέτοντας συγκεκριμένα ερωτήματα όπως τα παρακάτω: «Ποιος/-α είσαι;», «Ποια είναι η ιστορία σου;», «Ποια ήταν τα πιο σημαντικά γεγονότα στη ζωή σου;», «Ποιες ήταν οι στιγμές που απογοητεύτηκες στη ζωή σου και ποιες οι στιγμές που κλήθηκες να πάρεις σημαντικές αποφάσεις;», «Ποια γεγονότα σε έκαναν να αλλάξεις τον τρόπο που βλέπεις τον κόσμο;».

Ο Χάρτης της Ζωής θα μπορούσε να παραλληλιστεί με ένα ποτάμι του οποίου διακρίνεται η πηγή (η οποία συμβολίζει τη γέννηση ενός ατόμου) και η πορεία που διαγράφει περνώντας από ομαλές περιοχές ή μέσα από εμπόδια (αντίστοιχα ευτυχισμένες περιόδους της ζωής και δύσκολες καταστάσεις), μέχρι να φτάσει στη θάλασσα (η οποία συμβολίζει το παρόν). Πέρα από τα ερωτήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, όταν κάποιος/-α σχεδιάζει το «χάρτη της ζωής» του/της θα πρέπει να έχει στο μυαλό του/της ότι μπορεί να αναζητήσει και στιγμές που αισθάνθηκε *καταπίεση, αδικία ή αδυναμία* («Ποιες ήταν οι στιγμές που αισθάνθηκες καταπιεσμένος/-η, αδικημένος/-η, αδύναμος/-η;»). Είναι επίσης πολύ σημαντικό να δει καθένας και καθεμιά το βαθύτερο εαυτό του/της με κριτική ματιά, πέρα από το κοινωνικό του/της «πρόσωπο».

Βήμα 2

Επικοινωνώντας Προσωπικές Ιστορίες

Αφού ολοκληρωθούν οι «χάρτες της ζωής» των παιδιών, δημιουργούνται ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε παιδί έχει στη διάθεσή του 5 λεπτά, μέσα στα οποία καλείται να μοιραστεί το «χάρτη της ζωής» του, δηλαδή την ιστορία της ζωής του, με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας του.

Βήμα 3

Δημιουργώντας Νέες Κοινές Ιστορίες και Μικρά Δρώμενα

Ο/Η εμπυχωτής/-τρια ζητά από κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα πεντάλεπτο δρώμενο βασισμένο στις προσωπικές ιστορίες των μελών της. Τα παιδιά πρέπει να δημιουργήσουν το δρώμενο της ομάδας τους συνθέτοντας τις προσωπικές ιστορίες όλων των μελών της. Τα στοιχεία που πρέπει να αξιοποιηθούν είναι όχι μόνο τα κοινά σημεία που ανακαλύπτουν στις ιστορίες των μελών της ομάδας, αλλά και οι διαφορές μεταξύ αυτών. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν τεχνικές που έχουν ήδη δουλευτεί σε προηγούμενες συναντήσεις της ομάδας (για παράδειγμα, ακίνητες εικόνες, ιστορίες με κινήσεις, αισθητικά στιλ, κ.λπ.). Τα δρώμενα θα πρέπει να έχουν τη μορφή ιστορίας με αρχή, μέση και τέλος, και ενδεχομένως σκηνικά και μουσική. Έτσι, τα παιδιά κατανοούν ότι μπορούν είτε να επιλέξουν συγκεκριμένα κομμάτια από διαφορετικές ιστορίες, τα οποία τους εξάπτουν τη φαντασία, ή να παρουσιάσουν μέρη από την ζωή ενός και μόνο μέλους της ομάδας τους.

Στη συνέχεια, κάθε ομάδα παρουσιάζει το σύντομο δρώμενό της στις υπόλοιπες ομάδες που παρακολουθούν.

Βήμα 4

Ανταπόκριση

Όταν ολοκληρωθεί η παρουσίαση όλων των δρώμενων, τα παιδιά μπορούν να συζητήσουν ποια κομμάτια των ιστοριών τα έκαναν να σκεφτούν ή να συγκινηθούν, ποια σημεία τους θύμισαν μια δική τους ιστορία, κ.λπ.

6^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Στοιχεία από το Θέατρο Forum – Η Ανάγκη για Κοινωνική Παρέμβαση

Στόχος

Η αναγνώριση εναλλακτικών τρόπων επίλυσης συγκρούσεων και η πρακτική εφαρμογή τους.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα ΣΤ 1: Καθρέφτες

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο και κάθε παιδί παίρνει είτε τον αριθμό 1 είτε τον αριθμό 2. Στη συνέχεια, η ομάδα περπατά ελεύθερα στο χώρο. Κάθε παιδί που έχει τον αριθμό 1 πρέπει να εντοπίσει ένα παιδί που έχει τον αριθμό 2. Για να το πετύχουν αυτό, τα παιδιά με τον αριθμό 1 θα πρέπει κάθε φορά που συναντούν ένα άλλο παιδί, να του ανακοινώνουν τον αριθμό τους. Μόλις συναντήσουν ένα παιδί που έχει τον αριθμό 2, τότε το παιδί με τον αριθμό 1 θα πρέπει να οδηγήσει με το βλέμμα του (επικοινωνώντας με τα μάτια και με νεύματα, χωρίς να μιλάει δυνατά ή και χωρίς να χρησιμοποιεί καθόλου λεκτική επικοινωνία) το παιδί με τον αριθμό 2 να κάνει ταυτόχρονα ό,τι κάνει και ο/η ίδιος/-α. Με τη διαδικασία αυτή, τα μέλη της ομάδας δημιουργούν ζευγάρια.

Αφού ολοκληρωθεί η δημιουργία των ζευγαριών, η διαδικασία αντιστρέφεται (τα μέλη κάθε ζευγαριού που έχουν τον αριθμό 1 καθοδηγούνται να κάνουν ό,τι κάνει το ζευγάρι τους που έχει τον αριθμό 2). Στόχος της δραστηριότητας είναι τα μέλη κάθε ζευγαριού να πετύχουν προοδευτικά να λειτουργούν αρμονικά και συντονισμένα, με κάθε μέλος να κινείται σαν να είναι ο καθρέφτης του άλλου, χωρίς στην πραγματικότητα το ένα μέλος του ζευγαριού να οδηγεί το άλλο.

Δραστηριότητα ΣΤ2: Οι Γείτονες¹¹

Βήμα 1

Ο/Η εμπυχωτής/-τρια αφηγείται μια ιστορία, η οποία έχει τις εξής συνθήκες: Το παιδί 1 έχει ένα γείτονα (το παιδί 2). Ο/Η 2 δανείζεται συνεχώς πράγματα από τον/την 1: ένα φυτό, ένα κομπιουτεράκι, ένα βιβλίο. Μια μέρα, ο/η 2 έρχεται να πει στον/στην 1 ότι έχει οργανώσει ένα πάρτι για το βράδυ του Σαββάτου. Ο/Η 1 πανικοβάλλεται στη σκέψη του θορύβου που μπορεί να δημιουργηθεί για όσο θα διαρκέσει το πάρτι. Καθώς ο/η 1 στέκεται στην εξώπορτα και μιλούν, ο/η 2 παρατηρεί μέσα στο σπίτι ένα μεγάλο μπουλ και ρωτάει αν μπορεί να το δανειστεί για το πάρτι. Ο/Η 1 του το δίνει, αν και φοβάται ότι ο/η 2 θα του/της σπάσει το μπουλ. Το Σάββατο το βράδυ ο/η 1 δεν μπορεί να κοιμηθεί από την φασαρία. Μετά από τρεις μέρες, ο/η 2 δεν έχει ακόμα εμφανιστεί για να επιστρέψει το μπουλ. Τελικά, ο/η 2 επισκέπτεται το σπίτι του/της 1 (μετά από μία ειδοποίηση που είχε αφήσει στην πόρτα του/της ο/η 1), κρατώντας μια σακούλα όπου μέσα είναι το σπασμένο μπουλ.

¹¹ Άσκηση από το κείμενο του John Somers «Μπαίνοντας στον Κόσμο του Φανταστικού: Η Χρήση του Δράματος στο Σχολείο», σελ. 287-292, στο «Χτίζοντας Γέφυρες». Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου που οργανώθηκε από το Ελληνικό Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, το 2003.

Όταν ο/η 2 χτυπάει την πόρτα του/της 1, ο/η 1 διαβάζει ένα περιοδικό με αντίκες και εκεί βλέπει ότι το μπολ αξίζει μια περιουσία.

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια σταματά στο σημείο αυτό και αφήνει την ιστορία να εξελιχθεί (Βλέπε Βήμα 2).

Βήμα 2

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια χωρίζει την ομάδα σε δύο υπο-ομάδες, την υπο-ομάδα των «1» και την υπο-ομάδα των «2». Μέλη και από τις δύο ομάδες ενσαρκώνουν τους ρόλους που περιγράφαν στο προηγούμενο βήμα. Πιο συγκεκριμένα, οι δύο ομάδες ξεκινούν τη συζήτηση, σε ζευγάρια, από τη στιγμή που ο/η 2 χτυπάει την πόρτα του/της 1 για να συζητήσουν τι συνέβη, ενώ ο/η 1 διαβάζει το περιοδικό.

Στη ροή της συζήτησης, πολλά από τα παιδιά μπορεί να πάρουν τους ρόλους του/της 1 και του/της 2, αναπτύσσοντας έτσι μια μεγάλη συζήτηση μέχρι τελικά να λυθεί η παρεξήγηση των δύο γειτόνων. Μετά το τέλος της ιστορίας, ο/η εμπυκωτής/-τρια ζητά από τα παιδιά να μιλήσουν για τα συναισθήματα που ένιωσαν κατά τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας.

Βήμα 3

Όλα τα παιδιά που είχαν πάρει το ρόλο του/της 1 στο προηγούμενο βήμα, τώρα γίνονται μια «ομάδα» και αυτά που είχαν το ρόλο του/της 2 γίνονται η αντίπαλη «ομάδα». Κάθε ομάδα βγάζει ένα σλόγκαν εναντίον των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της άλλης ομάδας (π.χ. ΝΑ ΦΥΓΟΥΝ ΟΙ ΑΓΕΝΕΙΣ, ΝΑ ΜΕΙΝΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ). Κάθε ομάδα στέκεται απέναντι στην άλλη, φωνάζοντας τα σλόγκαν δυνατά.

Βήμα 4

Η Συμφιλίωση

Τα παιδιά αρχίζουν ένα διάλογο. Κάθε φορά, μιλάει πρώτο ένα παιδί από την ομάδα των «1» και μετά ένα από την ομάδα των «2», σε τυχαία σειρά. Αν δύο ή τρία παιδιά μιλήσουν ταυτόχρονα, θα πρέπει είτε να βρουν έναν τρόπο ώστε να ακουστούν όλα, ή κάποιος μπορεί να αποφασίσει να υποχωρήσει και να μιλήσει αργότερα. Ο στόχος είναι να βρεθεί μια λύση προκειμένου οι συμμετέχοντες/-ουσες να καταφέρουν να συμβιώσουν με έναν αντίστοιχο γείτονα.

Στη συνέχεια κάθε ομάδα καλείται να τραγουδήσει ένα τραγούδι και στο τέλος να τραγουδήσουν ένα τραγούδι και οι δυο ομάδες μαζί. Το πρώτο τραγούδι κάθε ομάδας θα αποτελεί επιλογή της ίδιας της ομάδας (μπορούμε να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να επιλέξουν κάπως υπερβολικά τραγούδια, ένα πολύ διανοούμενο, για παράδειγμα, και ένα πολύ λαϊκό), ενώ το τελικό τραγούδι, θα πρέπει να είναι κοινής αποδοχής. Τα τραγούδια μπορεί να βασίζονται σε γνωστές μελωδίες αλλά με στίχους που να έχουν γράψει τα ίδια παιδιά. Αν, μάλιστα, η ομάδα είναι ιδιαίτερα δημιουργική, τότε τα τραγούδια μπορούν να δημιουργηθούν εξ ολοκλήρου από τα παιδιά.

Σημείωση: Μια τέτοιου είδους δραστηριότητα μπορεί να οργανωθεί λαμβάνοντας υπόψη τα υπαρκτά διλήμματα ή συγκρουσιακά στοιχεία της ομάδας (τα οποία θα έχει εντοπίσει ο/η εμπυκωτής/-τρια από προηγούμενες συναντήσεις και θα τα εισάγει σε αυτήν τη δραστηριότητα) και να εξελιχθεί, σε ένα επόμενο στάδιο, με θέματα που αφορούν τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες. Σκοπός του/της εμπυκωτή/-τριας είναι να τονώσει και τις δύο απόψεις με επιχειρήματα και να αντιστρέψει, σε κάποιες φάσεις, τους ρόλους, ώστε οι συμμετέχοντες/-ουσες να βιώσουν ότι και οι δύο πλευρές μπορεί να έχουν δίκιο.

7^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Σκηνική Σύθεση – Αναζητώντας το Ρόλο μέσα από τον Εαυτό Μου

Στόχος

Ενθάρρυνση των συμμετεχόντων/-ουσών να παρατηρήσουν τους εαυτούς τους και το πώς τους βλέπουν οι άλλοι, και ενίσχυση της ικανότητάς τους να υιοθετούν ρόλους και συμπεριφορές που θα τους επιτρέπουν την κατανόηση της παρουσίας των άλλων ανθρώπων στη ζωή τους και τι σημαίνει αυτή για τους ίδιους.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα Z1: Σήμερα το Πρωί

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο. Κάθε παιδί παρουσιάζει τον εαυτό του κάνοντας ένα βήμα μπροστά, μέσα στον κύκλο, και περιγράφει χωρίς λόγια (π.χ. ένα ρήμα) κάτι που έκανε όταν ξύπνησε, πριν από τη συνάντηση. Ο σκοπός είναι όλα τα παιδιά να είναι συγκεντρωμένα και να θυμούνται τις κινήσεις των άλλων παιδιών, ώστε, στο δεύτερο γύρο του κύκλου, να παρουσιάσουν περισσότερες από μια πράξεις (από αυτές που παρουσίασαν τα προηγούμενα άτομα), προσπαθώντας να τιςβάλουν σε κάποια σειρά, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια μικρή αφήγηση. Νέος στόχος της ομάδας είναι να χρησιμοποιηθούν όλες οι πράξεις που παρουσιάστηκαν στον πρώτο γύρο του κύκλου για να δημιουργηθεί μια μικρή ιστορία, φτιαγμένη από όλη την ομάδα, με θέμα «σήμερα το πρωί».

Δραστηριότητα Z2: Σκηνή και Παρασκήνια

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια της ομάδας δίνει οδηγίες στα παιδιά να κάνουν ασκήσεις συγκέντρωσης βαδίζοντας ελεύθερα μέσα στο χώρο. Στόχος όλων των συμμετεχόντων/-ουσών είναι να καταφέρουν να ξεκινούν και να σταματούν το ελεύθερο περπάτημα όλα μαζί, χωρίς κάποιο παιδί να προηγείται ή να σταματά πιο νωρίς ή πιο αργά από τα άλλα. Ο/Η εμπυκωτής/-τρια χτυπάει παλαμάκια κάποια στιγμή και η ομάδα σταματάει. Μετά χτυπάει παλαμάκια ξανά και η ομάδα ξεκινάει. Σε κάποια φάση, ενώ η ομάδα έχει σταματήσει, κάθε μέλος της βρίσκει έναν/μία παρτενέρ, ανάλογα με το πόσο κοντά ή πόσο μακριά βρίσκονται εκείνη τη στιγμή (όπως το ορίζει ο/η εμπυκωτής/-τρια). Τα ζευγάρια στέκονται αντικριστά και παίρνουν από τον/την εμπυκωτή-τρια έναν αύξοντα αριθμό. Η ομάδα πλέον έχει χωριστεί στα δύο. Κάθε μέλος από κάθε ζευγάρι στέκεται απέναντι από το άλλο μέλος του ζευγαριού, κατά μήκος του ενός τοίχου της αίθουσας, σχηματίζοντας έτσι δύο παράλληλες σειρές. Ο/Η εμπυκωτής/-τρια τραβάει μια γραμμή με κιμωλία μπροστά από κάθε σειρά παιδιών και τους δίνει την εξής οδηγία: «Από εδώ και στο εξής, αυτή η γραμμή θα είναι το όριο μεταξύ της σκηνής και των παρασκηνίων. Πίσω από τη γραμμή μπορούμε να είμαστε χαλαροί, αλλά μπροστά από τη γραμμή βρισκόμαστε σε κοινή θέα, σαν να βρισκόμασταν σε μια σκηνή θεάτρου».

Δραστηριότητα Z3: Διασχίζοντας την Πλατεία

Βήμα 1

Βρισκόμαστε σε μία «πλατεία» και στόχος μας είναι να την διασχίσουμε. Δεν έχουμε ρόλους ακόμα, είμαστε ο εαυτός μας. Τα παιδιά διασχίζουν τη σκηνή ταυτόχρονα με κάποιον/-α από την απέναντι ομάδα, χωρίς προηγούμενη συνεννόηση. Τη στιγμή που ξεκινάει ένα παιδί από τη μια ομάδα, ξεκινάει και ένα άλλο παιδί από την άλλη (οποιοδήποτε πάρει την πρωτοβουλία). Έτσι, κάθε φορά δύο άτομα διασχίζουν την «πλατεία». Ο/Η εμπυκωτής/-τρια σταδιακά προσθέτει κάποιες επιπλέον συνθήκες: Ποιος – πότε – πώς (για παράδειγμα: ο διευθυντής της εταιρείας - μετά από μία επαγγελματική συνάντηση - είναι τσαντισμένος). Τώρα, όταν τα παιδιά «μπαίνουν» στην πλατεία, έχουν ένα σημείο αφητηρίας και ένα σημείο τερματισμού. Διασχίζουν, δηλαδή, την πλατεία προκειμένου να πάνε κάπου. Ο/Η εμπυκωτής/-τρια μπορεί να βοηθήσει, καλώντας ένα ζευγάρι να διασχίσει την πλατεία και να δώσει μια συνθήκη, π.χ. «βρέχει» ή «μετά από έναν καβγά στο γραφείο».

Βήμα 2

Η Συνάντηση

Οι συμμετέχοντες/-ουσες, που πλέον δεν είναι ο εαυτός τους αλλά έχουν υιοθετήσει κάποιους ρόλους, διασχίζουν την «πλατεία» με ένα νέο στόχο: να πουν στο άτομο που βρίσκεται απέναντί τους «καλημέρα». Σε οποιαδήποτε στιγμή ο/η εμπυκωτής/-τρια θεωρήσει σκόπιμο παγώνει τη δράση και ζητάει από την ομάδα να μαντέψει ποια είναι η προτεινόμενη συνθήκη των ρόλων (ποιός είναι – πού βρίσκεται – ποιό είναι το βασικό του συναίσθημα). Στη συνέχεια, καλεί δύο ακόμη παιδιά στην «πλατεία», τα οποία θα είναι οι «φωνές» της συνάντησης. Αφού τα παιδιά πουν «καλημέρα» στη σκηνή, η ομάδα ακούει τις σκέψεις τους, που τις εκφράζουν «παιδιά-φωνές»:

- από πού ξέρουν το άτομο που χαιρετούν;
- πόσο καλά το γνωρίζουν;
- τι σχέση έχουν μαζί του;

Αν χρειαστεί, για να γίνει η εικόνα πιο πειστική, τα «παιδιά-φωνές» μπορούν να αλλάξουν μια κίνηση από την παγωμένη εικόνα που παρακολουθούν.

Βήμα 3

Η Γνωριμία

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια καλεί στην «πλατεία» δύο παιδιά (ένα από κάθε ομάδα) που έχουν τον ίδιο αριθμό. Σταδιακά τα παιδιά αρχίζουν να διαμορφώνουν μια σχέση, διασχίζοντας την «πλατεία» και λέγοντας μόνο «καλημέρα», και σιγά-σιγά η εικόνα παγιώνεται. Στο στάδιο αυτό, τα υπόλοιπα ζευγάρια μπορούν να προσθέσουν και άλλα στοιχεία, όπως ηλικία, κατάσταση, καθώς και κάποια ελεύθερη δραστηριότητα στην «πλατεία», όπως π.χ. να φύγουν μαζί για ένα σημαντικό λόγο ή να κάνουν ένα σύντομο διάλογο έτσι ώστε το κοινό να καταλάβει κάτι για τη σχέση μεταξύ τους. Έπειτα, ο/η εμπυκωτής/-τρια αρχίζει να καλεί περισσότερα ζευγάρια, μέχρις ότου κορυφωθεί η «κινητικότητα» στην πλατεία. Κάθε ζευγάρι έχει αποκτήσει πλέον παγιωμένα χαρακτηριστικά και αντιδρά στα άλλα άτομα με βάση αυτά. Στο τέλος, ο/η εμπυκωτής/-τρια έχει φτιάξει μια πλατεία με πραγματικούς ανθρώπους που μοιράζονται και αναγνωρίζουν πλέον τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

8^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

το Πριν... το Τώρα... και το Μετά¹²

Στόχος

Οι συμμετέχοντες/-ουσες:

- να αρχίσουν να προετοιμάζονται για το τέλος της ομάδας
- να αναγνωρίζουν τα πλεονεκτήματα του να ανήκεις σε μία ομάδα
- να συνειδητοποιήσουν πώς οι προσωπικές εμπειρίες μπορούν να μετατραπούν σε πεποιθήσεις και το αντίστροφο, δηλαδή πώς οι γενικές πεποιθήσεις μπορούν να εκληφθούν λανθασμένα ως προσωπικές πεποιθήσεις και/ή ως αξιώματα.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα Η1: Επανάληψη

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο. Τα μέλη της ομάδας μπορούν να θυμηθούν τον τρόπο που κάποιος άλλο μέλος της ομάδας είχε παρουσιάσει το όνομά του (από την 1^η συνάντηση) και να το παρουσιάσουν στους άλλους (όπως έγινε κατά τη διάρκεια της 1^{ης} συνάντησης). Η ομάδα θα πρέπει να αναγνωρίσει το όνομα. Το παιδί που το όνομά του μόλις παρουσιάστηκε, στη συνέχεια παρουσιάζει το όνομα ενός άλλου μέλους από την ομάδα, κ.ο.κ.

Δραστηριότητα Η2: Κοντινό Πλάνο: Έχω ό,τι Έχεις

Κάθε παιδί με τη σειρά του πλησιάζει ένα άλλο μέλος της ομάδας και με μια μηχανή φωτογραφίζει μια λεπτομέρεια από το σώμα ή τα ρούχα του. Ο/Η «φωτογράφος» επιλέγει το τι θα φωτογραφίσει από το άλλο παιδί είτε επειδή του/της έχει κάνει εντύπωση ή επειδή το θεωρεί ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του άλλου παιδιού, το οποίο ωστόσο του θυμίζει κάτι που έχει και ο/η ίδιος/-α (πραγματικά ή συνειρμικά). Στη συνέχεια το παιδί «φωτογράφος» δείχνει στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας (που βρίσκονται σε κύκλο) τη φωτογραφία που τράβηξε και εξηγεί τι είναι αυτό που κατά τη γνώμη του κάνει τον/την άλλο/-η τόσο ιδιαίτερο/-η και ταυτόχρονα τόσο όμοιο/-α με τον/την ίδιο/-α.

Δραστηριότητα Η3: Το Πριν και το Τώρα

Βήμα 1

Η ομάδα χωρίζεται σε υπο-ομάδες των δύο ή τριών ατόμων. Με αφορμή δραστηριότητες που έχουν γίνει σε προηγούμενες συναντήσεις, οι ομάδες θα πρέπει να δείξουν, μέσα από ακίντες εικόνες ή μικρές δραματοποιημένες ιστορίες, τι πίστευαν σε μικρότερη ηλικία για ένα θέμα και τι πιστεύουν τώρα για το ίδιο θέμα. Τα θέματα μπορεί να ποικίλλουν: να προέρχονται, για παράδειγμα, από δραστηριότητες που έχουν ήδη γίνει σε προηγούμενες συναντήσεις ή να είναι θέματα όπως η φιλία, ο έρωτας, το άλλο φύλο, οι απαγορεύσεις, οι ελευθερίες, κ.λπ..

¹² ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Για τη συνάντηση αυτή, θα ήταν καλό να υπάρχει μια φωτογραφική μηχανή, κινητό με κάμερα ή βιντεοκάμερα. Σε περίπτωση που αυτά δεν υπάρχουν, οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν να σκιτσάρουν το περιγράμμα των άλλων, όπως περιγράφεται στη δραστηριότητα.

Βήμα 2

Κάθε ζευγάρι ή τριάδα παρουσιάζει την ακίνητη εικόνα ή τη δραματοποιημένη ιστορία στις υπόλοιπες υπο-ομάδες. Οι άλλες ομάδες προσπαθούν να βρουν τα στοιχεία-κλειδιά κάθε εικόνας ή ιστορίας που παρουσιάζεται.

Δραστηριότητα Η4: Το Παιχνίδι με τα Χέρια

Βήμα 1

Ο Συντονισμός

Όλα τα μέλη της ομάδας κάθονται στα γόνατα και βάζουν τις παλάμες τους στο πάτωμα. Κάθε παιδί τοποθετεί το δεξί του χέρι ανάμεσα στα χέρια του διπλανού παιδιού. Έτσι, τα χέρια των παιδιών βρίσκονται τοποθετημένα στο πάτωμα εναλλάξ (κάθε παλάμη βρίσκεται ανάμεσα σε δύο παλάμες διαφορετικών ατόμων). Το παιχνίδι παίζεται ως εξής: ξεκινάει με το χτύπημα μιας παλάμης στο πάτωμα. Η επόμενη παλάμη (του παιδιού που κάθεται δίπλα από αυτό που μόλις χτύπησε το χέρι) δίνει ένα χτύπημα στο πάτωμα αμέσως μετά το πρώτο χτύπημα. Έπειτα, η επόμενη παλάμη δίνει ένα χτύπημα στο πάτωμα κ.ο.κ.

Στόχος της δραστηριότητας είναι να χτυπήσουν όλα τα χέρια που βρίσκονται στον κύκλο, διατηρώντας τον ίδιο ρυθμό και την ίδια ένταση.

Στη συνέχεια, εισάγεται ακόμη ένας κανόνας: όταν μια παλάμη δίνει δύο χτυπήματα στο πάτωμα, το παιχνίδι θα πρέπει να αλλάξει φορά.

Σημείωση: Η δραστηριότητα αυτή αποσκοπεί στο συντονισμό της ομάδας και για το λόγο αυτό πρέπει να συμμετέχουν όλα τα παιδιά και το παιχνίδι να επαναληφθεί τόσες φορές, όσες χρειάζονται προκειμένου να επιτευχθεί ο απόλυτος συντονισμός της ομάδας.

Βήμα 2

Εσύ, όπως Εγώ

Κάθε παιδί βγάζει τα χέρια του από τον κύκλο, αλλά για να το κάνει αυτό θα πρέπει να φέρει ένα επιχείρημα, το οποίο στην πραγματικότητα θα βασίζεται σε μια ομοιότητα μεταξύ των χεριών του και των χεριών κάποιου/-ας άλλου/-ης, όπως, για παράδειγμα: «Βγάζω τα χέρια μου από τον κύκλο γιατί μένουν στον κύκλο τα χέρια της Ελένης που φοράει ένα δακτυλίδι, όπως και εγώ».

Καλό είναι να αποφεύγεται η αναφορά ίδιων χαρακτηριστικών και παρατηρήσεων και κάθε φορά να αναφέρεται ένα διαφορετικό «επιχείρημα».

Η δραστηριότητα έχει στόχο το συντονισμό της ομάδας, την αύξηση της παρατηρητικότητας και τη συνειδητοποίηση των ομοιοτήτων μεταξύ των μελών της ομάδας, όπως και της ανάγκης ανάπτυξης ομαδικής αλληλεγγύης.

Δραστηριότητα Η5: Από την Πράξη στη Θεωρία... και από τη Θεωρία στην Πράξη... (με βάση τα αποτελέσματα της Δραστηριότητας Η3)

Βήμα 1

Από την Πράξη στη Θεωρία...

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο. Ο/Η εμπυχωτής/-τρια ζητάει από την ομάδα να αναφέρει τις κατηγορίες των θεμάτων που αναπαραστάθηκαν στην προηγούμενη δραστηριότητα με τίτλο «πριν και τώρα» και τις γράφει σε ένα μεγάλο κομμάτι χαρτί. Οι κατηγορίες μπορεί να είναι: Αισθήματα, Ελεύθερος χρόνος, Μυθολογία, Πράγματα που μου αρέσουν, κ.λπ.

Σημείωση για τον/την εμπυχωτή/-τρια: Μπορεί να προκύψουν και άλλες κατηγορίες. Αναφορικά με τις κύριες κατηγορίες, θα μπορούσαν να δοθούν κάποια παραδείγματα (καλύτερα μέσα από τα δρώμενα των παιδιών), όπως π.χ.:

Αισθήματα: Πριν, δεν μου άρεσε να έχω φίλους αγόρια, αλλά τώρα που μεγάλωσα μου αρέσει. Πριν, δεν συμπαθούσα το θείο μου, αλλά τώρα που έμαθα πώς ήταν η ζωή του τον συμπαθώ.

Πράγματα που μου αρέσουν: Πριν, δεν μου άρεσε ο καφές αλλά τώρα μου αρέσει. Πριν, δεν μου άρεσαν τα βαμμένα μαλλιά αλλά τώρα τα βάζω.

Ελεύθερος χρόνος: Παλιά έβλεπα πολύ συχνά τηλεόραση αλλά τώρα θέλω να είμαι συνέχεια έξω με τους φίλους μου, κ.λπ.

Μυθολογία: Παλιά πίστευα ότι υπάρχει μπαμπούλας, αλλά τώρα δεν φοβάμαι καν το σκοτάδι. Παλιά πίστευα ότι υπήρχε Άγιος Βασίλης, κ.λπ.

Βήμα 2:

... και Από τη Θεωρία στην Πράξη

Οι συμμετέχοντες/-ουσες χωρίζονται σε δύο ή τρεις ομάδες. Τα μέλη κάθε ομάδας διαλέγουν ιστορίες που θα τους δώσουν το έναυσμα να κάνουν μια σύνθεση σκηνών που να αποτελείται από τρία στάδια (με χρονολογική εξέλιξη): το πριν – τη στιγμή της αλλαγής – και το τώρα. Έπειτα, τα μέλη κάθε ομάδας δημιουργούν μια μικρή ιστορία σε τρεις χρόνους, σχετικά με μια (ή περισσότερες) συνήθεια (-ες) που θεωρούσαν δεδομένη(-ες), με την ημέρα που ένα γεγονός άλλαξε αυτή την ακλόνητη πίστη τους και με το πώς βλέπουν σήμερα το ίδιο γεγονός.

Βήμα 3

Μια Μικρή Θεατρική Σύνθεση

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις ιστορίες τους και το κοινό σχολιάζει τους τρόπους που αξιοποίησαν τις δοθείσες πληροφορίες και τη δημιουργικότητα της ομάδας.

Σημείωση για τον/την εμπυχωτή/-τρια: Κανόνες Φόρμας και Περιεχομένου. Δίνουμε στις ομάδες μια σειρά σκηνοθετικών και υποκριτικών οδηγιών για να τις βοηθήσουμε στη «σκηνοθεσία» των ιστοριών τους.

Χώρος: αλλάξτε τη θέση του δρώμενου, τοποθετήστε κάποιες σκηνές πιο κοντά στους θεατές και άλλες πιο μακριά από αυτούς, βρείτε διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Χρόνος: αλλάξτε την ταχύτητα του δρώμενου, βρείτε σημεία μέσα στο σκηνικό δρώμενο που μπορούν να γίνουν γρηγορότερα, βραδύτερα ή να μείνουν ακίνητα, ώστε να καταλάβουν τα παιδιά τη σημασία τους στην εξέλιξη της ιστορίας.

Ηθοποιοί: να θυμάστε συνεχώς ποιον ρόλο υποδύεστε μέσα στην ιστορία που φτιάξατε. Θα θυμάστε ποιο είναι το φύλο σας, η ηλικία σας, η κατάστασή σας και τα συναισθήματά σας στην ιστορία. Αν χρειαστεί να αλλάξετε φύλο, εθνικότητα ή ιστορικό πλαίσιο για τις ανάγκες της ιστορίας, κάντε το προσεκτικά και πειστικά και μόνο εάν είναι απαραίτητο.

Αντικείμενα: χρησιμοποιείτε αντικείμενα που βρίσκονται στη σκηνή και μετατρέψτε τα σε κάτι διαφορετικό (π.χ. μπορεί μια σκούπα να γίνει μικρόφωνο και αν ναι, πώς μπορεί να γίνει αυτό και γιατί:).

Δραστηριότητα Η6: Κλείσιμο

Βήμα 1

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο. Κάθε μέλος της ομάδας μπαίνει μέσα στον κύκλο και μιλάει για ένα θέμα που επηρεάζει τη ζωή του καθώς μεγαλώνει. Στη συνέχεια, κάθε παιδί μιλάει για κάτι που άλλαξε κατά τη διάρκεια των συναντήσεων.

Βήμα 2

Κόμπος (Επανάληψη της Δραστηριότητας Α3)

Όλα τα παιδιά στέκονται όρθια σχηματίζοντας έναν κύκλο και κρατιούνται από τα χέρια. Έπειτα, περνώντας κάτω από τα χέρια των άλλων, σχηματίζουν ένα μεγάλο «κόμπος». Αφού «δεθούν» όλα μαζί, αρχίζουν να «λύνουν» σιγά-σιγά τον κόμπος, χωρίς να αφήνουν τα χέρια τους και σχηματίζουν ξανά τον κύκλο. Κοιτάζονται όλοι/-ες στα μάτια και ο/η εμπυχωτής/-τρια δίνει το σήμα στα παιδιά να αφήσουν τα χέρια τους. **Τώρα είμαστε μια ομάδα!**

9^η ΚΑΙ 10^η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Εκπαίδευση Εκπαιδευτών/-ριών Συνομηλίκων: Μια Γιορτή με Συζήτηση

Σημειώσεις: Αυτή η συνάντηση μπορεί να είναι μεγαλύτερης διάρκειας από τις προηγούμενες (π.χ. 4 ωρών): το κομμάτι της συζήτησης με τα παιδιά μπορεί να διεξαχθεί σε έναν ιδιαίτερο χώρο, όπως ένα μουσείο ή ένα θέατρο, και το κομμάτι της «γιορτής» σε ένα διαφορετικό μέρος, όπως ένα εστιατόριο.

Το όνομα αυτής της συνάντησης μπορεί να συναποφασιστεί από όλη την ομάδα στο τέλος της προηγούμενης συνάντησης (ή και νωρίτερα). Μερικές ιδέες θα μπορούσαν να είναι «Αποχαιρετιστήριο Πάρτι», «Πάρτι Αξιολόγησης», «Πάρτι Ανατροφοδότησης» ή «Μαζί στο Μέλλον».

Στόχοι

- Σκέψεις για το θεατρικό εργαστήριο και αξιολόγηση του από τους/τις εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων
- Εύρεση τρόπων για τη μεταφορά του προγράμματος από εφήβους/έφηβες σε παιδιά
- Εξοικείωση των εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων με τη διαδικασία.

Διαδικασία

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια μοιράζει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες τις σελίδες του παρόντος Οδηγού στις οποίες περιγράφονται οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στις επιμέρους Συναντήσεις (Συναντήσεις 1-8). Αφού χωρίσει τα παιδιά σε μικρές ομάδες (2-4 ατόμων), κάθε ομάδα αναλαμβάνει να οργανώσει ένα «μίνι» θεατρικό εργαστήριο, επιλέγοντας από όλες τις δραστηριότητες εκείνες που της άρεσαν περισσότερο και την εντυπωσίασαν.

Οι ομάδες πρέπει να δημιουργήσουν τα δικά τους προγράμματα επιλέγοντας ή συνδυάζοντας δραστηριότητες από μία ή περισσότερες από τις προηγούμενες συναντήσεις. Βάσει του προγράμματός τους, κάθε ομάδα θα πρέπει να φέρει εις πέρας τις δραστηριότητες που έχει επιλέξει με τα υπόλοιπα παιδιά μέσα σε 40 λεπτά, ενώ ο/η εμπυκωτής/-τρια δεν θα πρέπει να μεσολαβήσει καθόλου στη διαδικασία. Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού των προγραμμάτων των δραστηριοτήτων (την οποία ο/η εμπυκωτής/-τρια παρατηρεί και καθοδηγεί διακριτικά), σκοπός κάθε ομάδας είναι να βρει μια σειρά δραστηριοτήτων που να αποσκοπεί στην ικανοποίηση ενός γενικού στόχου, π.χ. τη σύσφιξη της ομάδας, την ανάπτυξη δεξιοτήτων, κ.λπ.

Φυλλάδιο για Παιδιά Κρατούμενων Γονιών (ΠΚΓ)

Ένας από τους στόχους του Προγράμματος DAPHNE III «Μεγαλώνοντας ένα Παιδί μέσα από τα Κάγκελα της Φυλακής» ήταν η δημιουργία ενός φυλλάδιου για παιδιά κρατούμενων μητέρων. Θεωρητικά, μετά από κάθε εφαρμογή του Θεατρικού Εργαστηρίου «Ωραία Όρια» μπορεί να προταθεί στην ομάδα των εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων να δημιουργήσει ένα παρόμοιο φυλλάδιο, προκειμένου τα παιδιά να συνοψίσουν τις εμπειρίες τους από τη συμμετοχή τους στην ΟΣ και να την επικοινωνήσουν σε άλλα παιδιά κρατούμενων γονέων.

Εφόσον σε μια ΟΣ ΠΚΓ έχει αναδυθεί το θέμα της φυλάκισης σε μια ή περισσότερες από τις συναντήσεις, ένα μέρος του υλικού των συγκεκριμένων συναντήσεων είναι ενδεχομένως κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία ενός φυλλάδιου που θα απευθύνεται σε παιδιά κρατούμενων γονιών. Από την άλλη πλευρά, η τελευταία συνάντηση θα μπορούσε να αποτελέσει μια εξαιρετική ευκαιρία για να συζητήσουν οι έφηβοι/-ες το περιεχόμενο που θα ήθελαν να συμπεριληφθεί σε ένα τέτοιο φυλλάδιο και/ή να δημιουργήσουν οι ίδιοι/-ες το υλικό (σκίτσα, φωτογραφίες, κείμενα, ποιήματα, κ.λπ.), ειδικά για τον σκοπό αυτό.

Αρχικά ο/η εμπυκωτής/-τρια ενημερώνει τους συμμετέχοντες/-ουσες για το φυλλάδιο και το σκοπό του, ότι πρόκειται δηλαδή για ένα ενημερωτικό φυλλάδιο που απευθύνεται σε ΠΚΓ. Στη συνέχεια, τους/τις καλεί να δώσουν τις ιδέες τους (προφορικά, γραπτά ή μέσω σκίτσων) σχετικά με ζητήματα όπως:

- ο τίτλος του φυλλαδίου
- για ποιο λόγο υπάρχει ανάγκη για ένα τέτοιο φυλλάδιο (γιατί το δημιουργήσαμε);
- τι θα ήθελε κάθε παιδί να μάθει αλλά ντρέπεται ή φοβάται να ρωτήσει;
- τι άλλαξε όταν φυλακίστηκε η μητέρα μου ή ο πατέρας μου
 - στην καθημερινή μου ζωή;
 - στα συναισθήματα μου;
 - στις σκέψεις μου;
 - στη συμπεριφορά μου;
 - στη συμπεριφορά των άλλων;
 - κ.λπ. ...
- πώς ζουν οι άνθρωποι στη φυλακή;
 - τι κάνουν;
 - τι σκέφτονται;
- τι σημαίνει δικαστήριο/φυλακή...(τα παιδιά θα πρέπει να αναφέρουν τους όρους που χρειάζεται να τους εξηγηθούν)
- σου συμπεριφέρονται οι άλλοι διαφορετικά (και πώς;)
 - εάν είσαι/ήσουν στη φυλακή;
 - εάν ένα μέλος της οικογένειας σου ήταν/είναι στη φυλακή;
- επίσκεψη στη μητέρα/πατέρα μου στη φυλακή (πληροφορίες επίσκεψης)
 - διαφορές ανάμεσα στις προσδοκίες τους και την πραγματική κατάσταση
 - αρνητικά συναισθήματα και τρόποι που βρίσκουν για να τα διαχειριστούν
 - θετικά συναισθήματα
- πού μπορώ να ζητήσω βοήθεια εάν χρειαστώ... (οι συμμετέχοντες/-ουσες θα πρέπει να εντοπίσουν τις πιθανές ανάγκες των παιδιών και ο/η εμπυκωτής/-τρια θα πρέπει να αναζητήσει πιθανές πηγές, όπου τα παιδιά μπορούν να απευθυνθούν για βοήθεια, και να τα πληροφορήσει σχετικά με αυτές)
- σκίτσα από παιδιά που θα παρουσιάζουν το Πριν... το Τώρα... και το Μετά ως προς την κατάσταση τους, τα συναισθήματα τους, τις αντιδράσεις τους, τις ελπίδες τους κ.λπ.

Σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες/-ουσες διστάζουν να παρουσιάσουν τις ιδέες τους, θα μπορούσαν να προταθούν κάποιες ιδέες από τον/την εμπυκωτή/-τρια:

- η δομή για ορισμένα από τα θέματα θα μπορούσε να είναι σε μορφή «το πριν-το τώρα-το μετά» αναφορικά με τη γνώση και τη στάση τους (ως ΠΚΓ) σχετικά με τη φυλακή, τον εγκλεισμό, τους/τις φυλακισμένους/-ες, τους εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας κ.λπ.

- ➔ μέρος του περιεχομένου του φυλλαδίου θα μπορούσε να προέρχεται από τις δραστηριότητες τους κατά τη διάρκεια του Θεατρικού Εργαστηρίου (π.χ. ένα σχέδιο του χάρτη της ζωής ή η περιγραφή μιας ιστορίας, κ.λπ.).

Σημειώσεις:

- τόσο η συζήτηση όσο και η δημιουργία του υλικού μπορεί να γίνει είτε με τη συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας είτε με τη συνδρομή μόνο αυτών που, σύμφωνα με το κριτήριο και την εμπειρία του/της εμπυχωτή/-τριας, διαθέτουν μεγαλύτερη συναισθηματική σταθερότητα.
 - προκειμένου να συμπεριληφθεί στο φυλλάδιο οποιοδήποτε υλικό δημιουργήθηκε στο πλαίσιο των συναντήσεων, πρέπει να ζητηθεί (και να εξασφαλιστεί) η συναίνεση των παιδιών που το δημιούργησαν.
-

Αξιολόγηση

Στο τέλος του 40-λεπτου Εργαστηρίου όλα τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να αξιολογήσουν ποιες από τις δραστηριότητες πήγαν καλά και ποιες όχι (π.χ. με τη χρήση της Δραστηριότητας Αξιολόγησης 3). Θα πρέπει επίσης να συζητήσουν πώς οι συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορούν να υλοποιηθούν με μικρότερα παιδιά και ποιοι πρέπει να είναι οι στόχοι τους.

Στο τέλος αυτής της συνάντησης, ο/η εμπυχωτής/-τρια υλοποιεί τη δραστηριότητα του Χάρτη του Σώματος (βλ. Δραστηριότητα Αξιολόγησης του Εργαστηρίου: Ο Χάρτης Σώματος των Συμμετεχόντων/-ουσών). Ο σκοπός της ομάδας είναι να ανακαλύψει πώς **ένα παιδί στην εφηβεία** μπορεί να επωφεληθεί από το θέατρο, εσωτερικά (σε συναισθηματικό επίπεδο) και εξωτερικά (σε επίπεδο συμπεριφοράς), σε σχέση με αρκετές ατομικές και κοινωνικές εκδηλώσεις: να ανακαλύψουν, για παράδειγμα, με ποιον τρόπο το Εργαστήριο ενίσχυσε την αυτογνωσία, τον αυτοσεβασμό και την αυτοεκτίμηση των παιδιών, καθώς και την ικανότητά τους να κατανοούν τους άλλους και τις ανάγκες τους. Επίσης, με ποιους τρόπους κατάφεραν ενδεχομένως μέσα από το Εργαστήριο να εμπνευστούν ώστε να υιοθετήσουν μια περισσότερο δημιουργική στάση για το μέλλον τους, τόσο αναφορικά με την προσωπική και κοινωνική συμπεριφορά τους, όσο και με τη συμμετοχή τους σε διάφορα πεδία της ζωής τους.

Ο/η εμπυχωτής/-τρια χρησιμοποιεί το αποτέλεσμα του Χάρτη του Σώματος των εφήβων για να εισάγει τη σχετική Δραστηριότητα Αξιολόγησης των εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων (βλ. Δραστηριότητα αξιολόγησης: *Ο Χάρτης Σώματος των Μικρότερων Παιδιών*), προκειμένου οι μελλοντικοί/-ές εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων να αξιολογήσουν:

- ➔ πόσο κοντά (ή μακριά) αισθάνονται με τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες των ΟΣ που θα κληθούν να συντονίσουν, δηλαδή τα μικρότερα παιδιά
- ➔ πόσο κοντά νιώθουν στο έργο του συντονισμού μίας ΟΣ μικρότερων παιδιών, δηλαδή πόσο άνετα νιώθουν να αναλάβουν το ρόλο των συν-συντονιστών/-τριών
- ➔ κατά πόσο πιστεύουν ότι το Εργαστήριο «Ωραία Όρια» θα είναι βοηθητικό για τα μικρότερα παιδιά και σε ποια ζητήματα.

Σημείωση: Κατά τη διάρκεια αυτής της συνάντησης, μπορούν επίσης να προσκληθούν οι ομάδες των μικρότερων παιδιών που θα συμμετέχουν αργότερα στα εργαστήρια, στην οποίων το συντονισμό θα συμμετέχουν οι έφηβοι/-ες, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί ένα εισαγωγικό εργαστήριο γνωριμίας.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Από τον Μπρεχτ... σε Μένα – Ανοιχτό Μάθημα

Στόχος

Στόχος αυτής της συνάντησης είναι να συνειδητοποιήσουν οι συμμετέχοντες/-ουσες ότι οι δεξιότητες που απέκτησαν κατά τη διάρκεια των προηγούμενων συναντήσεων μπορούν να τους οδηγήσουν στη δημιουργία θεατρικών δρώμενων.

Σημείωση: Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να είναι ανοιχτή σε κοινό, και μπορούν να παραβρεθούν γονείς και κηδεμόνες, φίλοι/-ες των παιδιών και άλλα άτομα. Είναι μια απολύτως προαιρετική δραστηριότητα και βασίζεται κατά κύριο λόγο στην ικανότητα του/της εμπυχωτή/-τριας να προχωρήσει στη σκηνική σύνθεση.

Μια εναλλακτική πρόταση για τον/την εμπυχωτή/-τρια είναι αντί της συγκεκριμένης δραστηριότητας να επαναλάβει μία συνάντηση παρόμοια με την 9^η Συνάντηση. Επειδή, ωστόσο, αυτή δεν θα είναι μια νέα συνάντηση, προτείνεται στον/στην εμπυχωτή/-τρια να επιλέξει μεταξύ των δραστηριοτήτων των προηγούμενων συναντήσεων ένα συνδυασμό, που θεωρεί ότι εξυπηρετεί το στόχο που θέλει να επιτύχει με το τέλος του εργαστηρίου. Στη συνάντηση αυτή μπορούν να λάβουν μέρος όλα τα παιδιά που συμμετείχαν στο Εργαστήριο.

Δραστηριότητες

Αυτή η προαιρετική συνάντηση περιλαμβάνει στοιχεία των δραματουργικών και θεατρικών τεχνικών που χρησιμοποιούσε ο Μπέρτολτ Μπρεχτ, όπως η Αποξένωση και το Επικό Θέατρο, σε συνδυασμό με άλλες διαδεδομένες θεατρικές πρακτικές, όπως το Θέατρο Forum, οι Ακίνητες Εικόνες, το Θέατρο της Επινόησης, ο Ελεύθερος Αυτοσχεδιασμός, κ.ά.

Δραστηριότητα I1: Διασχίζοντας την Πλατεία ως Άλλοι (σε ρόλους)

Οι συμμετέχοντες/-ουσες βρίσκονται στην «πλατεία» της 7^{ης} συνάντησης και ξεκινούν ένα παιχνίδι ρόλων.

Οι ρόλοι: ο/η εμπυχωτής/-τρια έχει ήδη ζητήσει από τα παιδιά να φέρουν μαζί τους κάποια αντικείμενα (όπως αυτά που περιγράφονται παρακάτω) και τους ζητά να τα τοποθετήσουν πάνω σε ένα τραπέζι. Στη συνέχεια, χωρίζει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες σε τέσσερις ομάδες ρόλων, καθεμιά από τις οποίες παίρνει μία κάρτα που αναγράφει τους ακόλουθους κανόνες:

Ομάδα 1:

- Κρύβομαι
- Εμφανίζομαι
- Θέλω να κάνω κακό σε κάποιον
- Συνωμοτώ με κάποιον σε κεντρικό δρόμο
- Κρατάω τσίλιες

Αντικείμενα προς χρήση: κλαδιά δέντρου, εφημερίδες

Ομάδα 2:

- Με κυνηγάνε. Νομίζουν ότι έχω κλέψει κάτι
- Κρύβω κάτι πολύτιμο
- Περπατάω σε επικίνδυνη περιοχή
- Αναζητώ βοήθεια, αλλά κανείς δεν πρέπει να καταλάβει τι κάνω

Αντικείμενα: ένα άδειο μπουκάλι νερού, ένα μεγάλο τυλιγμένο ύφασμα ή ρούχο

Ομάδα 3:

- Είμαι ανόπτος, γκαφατζής και φανφαρόνος
- Ψάχνω κάτι σε λάθος μέρος
- Αναζητώ ένα συνεργάτη για να δημιουργήσω μια ερευνητική ομάδα
- Είμαι υποτελής σε κάποιον
- Κάνω φασαρία καθώς οι άλλοι δεν μπορούν να με δουν («ινκόγκνιτο»)

Αντικείμενα: μεγεθυντικός φακός, ασύρματο τηλέφωνο

Ομάδα 4:

- Είμαι ωραιοπαθής
- Έχω την αίσθηση υπεροψίας και ανωτερότητας
- Έχω, ή έχω συνηθίσει να έχω, ακολούθους
- Φοβάμαι, αλλά το κρύβω
- Μπορεί να με σκοτώσουν
- Μπορώ ανά πάσα στιγμή να σκοτώσω
- Θέλω να το σκάσω
- Δεν απομονώνομαι σε σκοτεινά ή έρημα μέρη
- Δεν εμπιστεύομαι τους γύρω μου

Αντικείμενα: ένα καπέλο, ένα ρούχο ριγμένο στην πλάτη, μία μεγάλη τσάντα

Δραστηριότητα I2: Συναντήσεις

Οι συμμετέχοντες/-ουσες επαναλαμβάνουν την ίδια σειρά δράσεων (που έκαναν κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δραστηριότητας), χρησιμοποιώντας τους ρόλους και τα αντικείμενα που είναι γραμμένα στην κάρτα της ομάδας τους (εάν θέλουν και όπως θέλουν), αλλά σε διαφορετικές ταχύτητες. Στην αρχή, μπαίνουν στην «πλατεία», σε τυχαία σειρά, προσπαθώντας να καταλάβουν την κατεύθυνση του ατόμου που μπαίνει από την απέναντι πλευρά, αλλά και σε ποια κατηγορία ανήκει το άτομο. Στόχος για τις ομάδες είναι να γνωριστούν μεταξύ τους, χωρίς να χρησιμοποιήσουν λέξεις, και να διερευνήσουν το είδος της σχέσης που έχουν με τις άλλες ομάδες. Σταδιακά «κτίζεται» μια ομαδική σχέση, καθώς οι ομάδες των ρόλων εμφανίζονται και εξαφανίζονται στη «σκηνή» της πλατείας. Τι θα γίνονταν εάν όλοι αυτοί οι ρόλοι εμφανίζονταν ταυτόχρονα στη σκηνή; Ποιό έργο θα μπορούσαμε να έχουμε;

Δραστηριότητα I3: Η Αποκάλυψη του Μύθου

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο. Ο/Η εμπυχωτής/-τρια αποκαλύπτει στοιχεία της πλοκής που η ομάδα «συνέταξε» κατά τη διάρκεια αυτού του εργαστηρίου.

Βρισκόμαστε στη σκηνή του έργου του Μπρεχτ «Ο Κύκλος με την Κιμωλία»:

Η πρώτη ομάδα αποτελείται από τους συνωμότες, οι οποίοι πραξικοπηματικά αφαιρούν την εξουσία από το Βασιλιά.

Η δεύτερη ομάδα αποτελείται από τις ενσαρκώσεις της Γρούσα, της υπηρέτριας που έκλειψε το βρέφος-διάδοχο του θρόνου για να το γλυτώσει από τις φλόγες.

Η τρίτη ομάδα αποτελείται από το κωμικό ντουέτο των γκαφατζήδων αστυνόμων, σαν τον «Άμποτ και τον Κοστέλο», που καταδιώκουν τη Γρούσα όπου κι αν πάει, κορυφώνοντας την αγωνία των θεατών.

Η τέταρτη ομάδα αποτελείται από τη Νατέλλα (σύζυγο του έκπτωτου Βασιλιά), που, από τη μταιοδοξία της, έχασε το παιδί της στις φλόγες και τώρα το αναζητεί, καθώς είναι ο μόνος νόμιμος διάδοχος του θρόνου.

Τώρα η ομάδα γνωρίζει το βασικό άξονα γύρω από τον οποίο κινείται η δράση. Οι συμμετέχοντες/-ουσες ξαναμπαίνουν στην «πλατεία», αλλά τώρα η πλατεία είναι ο χώρος δράσης του έργου «Ο Κύκλος με την Κιμωλία», ένας χώρος που αν και δεν υπάρχει στο αυθεντικό έργο, υπάρχει σαν ένας δυναμικά φανταστικός χώρος δράσης για τα πρόσωπα του έργου.

Δραστηριότητα 14: Η «Πλατεία» ενός Έργου

Όπως πριν, οι ομάδες διασταυρώνονται στην «πλατεία», αναζητώντας τις σχέσεις τους βάσει των ρόλων που τους έχουν ανατεθεί. Ο/Η εμπυκωτής/-τρια παγώνει την εικόνα, όταν βλέπει μια σχέση να πετυχαίνει τον δραματουργικό της στόχο. Σταδιακά, εμφανίζονται στη σκηνή «παγωμένες» σκηνές μέχρις ότου να βρεθούν όλα τα άτομα της ομάδας σε μια σχέση και να γίνουν ακίνητες εικόνες. Ο/Η εμπυκωτής/-τρια ενεργοποιεί τα μέλη της ομάδας, αγγίζοντάς τα. Κάθε παιδί λέει μια πρόταση σχετικά με το πώς αισθάνεται, ως ρόλος, μέσα σε αυτή την ενιαία σκηνή της πλατείας. Τελευταίος/-α μένει ο/η εμπυκωτής/-τρια που μπαίνει μέσα στην ακίνητη εικόνα, προσθέτοντας ένα νέο ρόλο, προπομπό της επόμενης σκηνής του έργου: το ρόλο του/της αφηγητή/-τριας.

Δραστηριότητα 15: Το Δικαστήριο

Βήμα 1

Στο Δικαστήριο - Θέατρο Forum: ο/η εμπυκωτής/-τρια τραβάει δύο νέες γραμμές με κιμωλία στο πάτωμα, με απόσταση περίπου δύο ανθρώπινα σώματα μεταξύ τους. Υποθέτοντας ότι βρισκόμαστε στη σκηνή του δικαστηρίου του έργου μας, ο/η εμπυκωτής/-τρια χωρίζει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες σε δύο ομάδες, δημιουργώντας δύο «αντίπαλα» στρατόπεδα. Η πρώτη ομάδα υποστηρίζει τη Γρούσα· πιστεύει ότι η Γρούσα είναι ουσιαστικά η μητέρα του μικρού παιδιού, γιατί αυτή το έσωσε και το μεγάλωσε σωστά, παρόλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισε. Η δεύτερη ομάδα υποστηρίζει τη Νατέλλα, τη φυσική μητέρα του παιδιού, υποστηρίζοντας ότι η βιολογική μητρότητα αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα του ανθρώπου.

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια είναι ο αφηγητής και ο Τζόκερ. Με τη βοήθεια της δραματουργίας του Μπρεχτ, αναλαμβάνει το ρόλο του Δικαστή Αζντάκ. Βάσει του Θεάτρου Forum, ο/η εμπυκωτής/-τρια καθοδηγεί και μεσολαβεί στην ανταλλαγή επιχειρημάτων μεταξύ των δύο ομάδων. Το θέμα του θεατρικού έργου του Μπρεχτ αποτελεί και το θέμα των δύο ομάδων: ποιος θα πάρει την κηδεμονία του παιδιού. Οι δύο ομάδες, μετά την παράθεση της επιχειρηματολογίας τους, διαλύονται. Ο τελικός στόχος είναι να παρουσιάσουν στην απέναντι ομάδα μια δραματοποιημένη σκηνή από την ιστορία της Γρούσας ή από την ιστορία της Νατέλλας.

Βήμα 2

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο και στόχος είναι να συζητήσουν για τα κοινωνικά, πολιτικά και υπαρξιακά ζητήματα που τίθενται στο έργο, έτσι όπως το ανέπτυξε η ομάδα, με παρουσία κοινού ή όχι.

Βήμα 3

Η ομάδα διατάσσεται σε κύκλο, αλλά χωρίς την παρουσία κοινού. Κάθε παιδί έχει δύο λεπτά στη διάθεσή του να παρουσιάσει τον εαυτό του, όπως ήταν πριν και όπως είναι τώρα μέσα στην ομάδα.

Γ. Αξιολόγηση της Ομάδας Στήριξης ΠΚΓ

Οι δραστηριότητες αξιολόγησης που περιγράφονται στη συνέχεια μπορούν να χρησιμοποιηθούν όποτε ο/η εμπυκωτής/-τρια θεωρεί ότι είναι ο κατάλληλος χρόνος, προκειμένου να αξιολογηθεί μια δραστηριότητα, ένα σύνολο δραστηριοτήτων, μια ολόκληρη συνάντηση, κ.λπ. Όσον αφορά, ωστόσο, την δραστηριότητα αξιολόγησης «**Χάρτης του Σώματος**», αυτή χαρακτηρίζεται ως *υποχρεωτική* και συστήνεται να χρησιμοποιηθεί **οπωσδήποτε** στην τελευταία συνάντηση κάθε Εργαστηρίου (για όλες τις ηλικιακές ομάδες), καθώς και στο τέλος της εκπαίδευσης των εκπαιδευτών/-τριών συνομηλίκων (Συναντήσεις 9 και 10).

Οι ενδιάμεσες αξιολογήσεις βοηθάνε τον/την εμπυκωτή/-τρια να παρακολουθεί τον αντίκτυπο μιας δραστηριότητας ή μιας συνάντησης στα παιδιά, καθώς και τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να εξακριβώσουν τι κερδίζουν από τη συμμετοχή τους στην ομάδα.

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Δραστηριότητα Αξιολόγησης 1

Όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες χτυπούν στο πάτωμα τα πόδια τους το ένα μετά το άλλο (ακολουθώντας ένα ρυθμό). Κάθε παιδί όταν έρθει η σειρά του να χτυπήσει τα πόδια του, θα πρέπει την ίδια στιγμή να πει γρήγορα μια λέξη που αντανακλά τα συναισθήματα του (το πώς ένιωσε) στο τέλος μιας δραστηριότητας ή μιας συνάντησης.

Δραστηριότητα Αξιολόγησης 2

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια προετοιμάζει μια σειρά καρτών με λέξεις που απαντούν στην ερώτηση «πώς νιώθω σήμερα»: ευτυχισμένος/-η, θλιμμένος/-η, αγχωμένος/-η, μόνος/-η, χαλαρός/ή, κ.λπ. Κάθε συναίσθημα πρέπει να εμφανίζεται αρκετές φορές, ώστε να είναι δυνατόν περισσότερα από ένα παιδιά να μπορούν να επιλέξουν το ίδιο συναίσθημα ενώ πρέπει, επίσης, να υπάρχουν και ορισμένες κενές κάρτες, όπου τα παιδιά θα μπορούν να προσθέσουν λέξεις που περιγράφουν τα συναισθήματα τους.

Κάθε παιδί διαλέγει τουλάχιστον δύο κάρτες.

Η δραστηριότητα αυτή, με την οποία μπορεί να ξεκινήσει και να τελειώσει μία συνάντηση (ή και ολόκληρο το εργαστήριο), δίνει στον/στην εμπυκωτή/-τρια την ευκαιρία να καταγράψει και να συγκρίνει τον αριθμό των θετικών και αρνητικών συναισθημάτων πριν και μετά από μια συνάντηση (ή στην αρχή και στο τέλος του Εργαστηρίου, αντίστοιχα).

Δραστηριότητα Αξιολόγησης 3

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια σχεδιάζει μία γραμμή στο πάτωμα (ή φτιάχνει μία γραμμή χρησιμοποιώντας κολλητική ταινία). Στη μία άκρη σημειώνει τη λέξη «καθόλου», στη μέση τη λέξη «μέτρια» και στην άλλη άκρη τις λέξεις «πάρα πολύ».

Στη συνέχεια εξηγεί στα παιδιά ότι θα τους κάνει ορισμένες ερωτήσεις και θα πρέπει να «απαντήσουν» κάθε ερώτηση, παίρνοντας μια θέση οπουδήποτε πάνω στη γραμμή, η οποία αντιστοιχεί στη γνώμη τους. Κάθε εμπυκωτής/-τρια μπορεί να κάνει τις δικές του/της ερωτήσεις, όπως:

- Σας άρεσε αυτό το εργαστήριο;
- Ήταν η ομάδα βαρετή;

Αφού όλα τα παιδιά πάρουν θέση πάνω στη γραμμή, ο/η εμπυκωτής/-τρια μπορεί να ζητήσει από μερικά από αυτά να εξηγήσουν εν συντομία γιατί επέλεξαν να σταθούν σε αυτό το σημείο.

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια μπορεί επίσης να ζητήσει από τα παιδιά να κάνουν τις δικές τους ερωτήσεις αξιολόγησης χρησιμοποιώντας την ακόλουθη οδηγία: «Είναι τώρα η σειρά σας! Ο/Η καθένας/-μία από εσάς μπορεί να σκεφτεί και να κάνει μία ερώτηση σε ολόκληρη την ομάδα και εμείς θα πρέπει να απαντήσουμε όπως και πριν».

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια σημειώνει τη θέση των παιδιών σε κάθε πλευρά (χρησιμοποιώντας για κάθε θέση μαρκαδόρους ή αυτοκόλλητα διαφορετικού χρώματος) ή μπορεί να φωτογραφήσει τις «απαντήσεις» των παιδιών.

Δραστηριότητα Αξιολόγησης 4

Κάθε παιδί παίρνει δύο αυτοκόλλητα διαφορετικού χρώματος (π.χ. πράσινο και ροζ). Ο/Η εμπυκωτής/-τρια δίνει τις ακόλουθες οδηγίες:

- «γράψτε στο πράσινο αυτοκόλλητο 0 - 3 πράγματα που σας άρεσαν περισσότερο σε αυτή τη δραστηριότητα/ συνάντηση/ εργαστήριο»
- «γράψτε στο ροζ αυτοκόλλητο 0 - 3 πράγματα που δεν σας άρεσαν σε αυτή τη δραστηριότητα/ συνάντηση/ εργαστήριο», και μετά
- «κολλήστε το πράσινο αυτοκόλλητο σε αυτό το φύλλο χαρτιού (ή σε αυτόν τον πίνακα ή σε αυτή την πλευρά του τοίχου/πατώματος) και το ροζ αυτοκόλλητο στο άλλο φύλλο χαρτιού (ή σε εκείνον πίνακα ή σε εκείνη την πλευρά του τοίχου/πατώματος)».

Όταν όλα τα παιδιά κολλήσουν τα αυτοκόλλητά τους, ο/η εμπυκωτής/-τρια διαβάζει τα θετικά και αρνητικά σχόλια και ξεκινάει μια συζήτηση με όλη την ομάδα σχετικά με:

- τι τους άρεσε και γιατί
- τι δεν τους άρεσε και γιατί: επίσης, μπορούν να συζητηθούν και πιθανές προτάσεις για βελτίωση (ειδικά με τους/τις εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων).

Εναλλακτικά, οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν να ερωτηθούν:

- ποια(-ες) δραστηριότητα(-ες) τους άρεσε περισσότερο
- ποια(-ες) δραστηριότητα(-ες) δεν τους άρεσε.

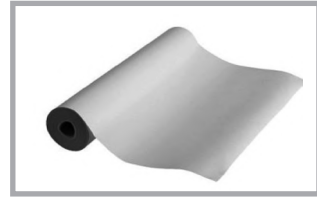
Αφού διαβάσει τις δραστηριότητες που συγκέντρωσαν τις πιο θετικές και τις πιο αρνητικές κρίσεις, ο/η εμπυκωτής/-τρια

μπορεί να κατευθύνει την ομάδα σε μία συζήτηση σχετικά με το γιατί τους άρεσαν ή δεν τους άρεσαν οι επιλεγμένες δραστηριότητες και να προτείνει βελτιώσεις για τις δραστηριότητες που δεν τους άρεσαν.

Δραστηριότητα Αξιολόγησης 5

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια κολλάει ένα μεγάλο χαρτί (είτε από ένα ρολό χαρτί ή πολλά μεγάλα φύλλα χαρτιού μαζί) κάπου στο χώρο (π.χ. στο πάτωμα, στον τοίχο, στη σκηνή), έτσι ώστε όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες να μπορούν να γράψουν/σχεδιάσουν ταυτόχρονα, και δίνει στα παιδιά την οδηγία να κάνουν ένα (ή και τα δύο) από τα ακόλουθα:

- να συμπληρώσουν την πρόταση: «Αυτό που θα θυμάμαι από τη συμμετοχή μου στην ομάδα είναι...»
- να σχεδιάσουν μια εικόνα ή ένα σύμβολο που περιγράφει καλύτερα την εμπειρία τους από τη συμμετοχή τους σε αυτή την ομάδα. Όταν όλα τα παιδιά θα έχουν σχεδιάσει μια εικόνα/σύμβολο, καθένα θα πρέπει να εξηγήσει στα υπόλοιπα τι σημαίνει για αυτόν/-ήν.

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ: Ο ΧΑΡΤΗΣ ΣΩΜΑΤΟΣ

1. Δραστηριότητα Αξιολόγησης του Εργαστηρίου: Ο Χάρτης Σώματος των Συμμετεχόντων/-ουσών

Στόχος: Να δοθεί η δυνατότητα στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να αξιολογήσουν την προσωπική τους εμπειρία από τη συμμετοχή τους στο εργαστήριο (και το ίδιο το εργαστήριο) σε δύο επίπεδα: α) εσωτερικά και β) εξωτερικά.

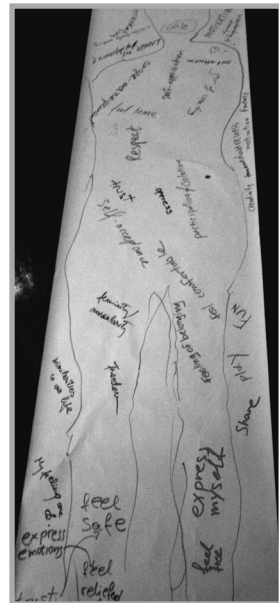
Υλικά

- ένα μεγάλο φύλλο χαρτί (που να χωράει ένα ανθρώπινο σώμα)
- μαρκαδόροι διαφορετικών χρωμάτων

Διαδικασία

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια ζητάει από ένα παιδί να ξαπλώσει πάνω στο χαρτί που βρίσκεται στο πάτωμα. Στη συνέχεια, ζητάει από ένα άλλο παιδί να σχεδιάσει μια γραμμή γύρω από το σώμα του ξαπλωμένου παιδιού (ώστε να σχηματιστεί το περίγραμμα του σώματος του ξαπλωμένου παιδιού). Όλα τα παιδιά στέκονται γύρω από το περίγραμμα του σώματος και ο/η εμπυκωτής/-τρια ζητάει από τα παιδιά να:

- γράψουν **μέσα** στο σώμα, πώς τα επηρέασε αυτό το εργαστήριο εσωτερικά (ποια ήταν τα συναισθήματα σας κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου;)

- γράψουν **έξω** από το σώμα, πώς τα επηρέασε αυτό το εργαστήριο εξωτερικά (ποιες ήταν οι σκέψεις σας);
Ο/η εμπυκωτής/-τρια πρέπει να διασφαλίσει ότι όλα τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν την άποψή/οπτική τους.

Συζήτηση

- Από τις δραστηριότητες που κάναμε, ποιοι νομίζετε ότι ήταν οι παράγοντες που μας επηρέασαν εσωτερικά (τα συναισθήματα μας);
- Ποιοι νομίζετε ότι ήταν οι παράγοντες που μας επηρέασαν εξωτερικά (τη συμπεριφορά μας);

Αποτέλεσμα

Το σώμα και οι απαντήσεις που θα γράψουν τα παιδιά μέσα και έξω από το σώμα υποδηλώνουν τι μπορεί να κερδίσει ένα άτομο (π.χ. ένας/μία έφηβος/-η) από το εργαστήριο και πώς αυτό μπορεί να τον/την επηρεάσει εσωτερικά και εξωτερικά.

Σημείωση: Κατά τη διάρκεια της 9^{ης} Συνάντησης, ο/η εμπυκωτής/-τρια μπορεί είτε να χρησιμοποιήσει το αποτέλεσμα αυτής της δραστηριότητας αξιολόγησης είτε να την επαναλάβει.

2. Δραστηριότητα Αξιολόγησης Εκπαιδευτών/-τριών Συνομηλίκων: Ο Χάρτης Σώματος των Μικρότερων Παιδιών

Στόχος: Σκοπός αυτής της άσκησης είναι να αξιολογήσουν οι υποψήφιοι εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων :

- πόσο κοντά (ή μακριά) αισθάνονται με τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες των ΟΣ που θα κληθούν να συντονίσουν, δηλαδή τα μικρότερα παιδιά
- πόσο κοντά νιώθουν στο έργο του συντονισμού μίας ΟΣ μικρότερων παιδιών, δηλαδή πόσο άνετα νιώθουν να αναλάβουν το ρόλο των συν-συντονιστών/-τριών
- κατά πόσο πιστεύουν ότι το Εργαστήριο «Ωραία Όρια» θα είναι βοηθητικό για τα μικρότερα παιδιά και σε ποια ζητήματα.

Υλικά

- ένα μεγάλο φύλλο χαρτί (που να χωράει ένα ανθρώπινο σώμα)
- μαρκαδόροι διαφορετικών χρωμάτων
- αυτοκόλλητα 3 διαφορετικών χρωμάτων

Διαδικασία

Σχεδιάζεται το περίγραμμα ενός ανθρώπινου σώματος με τον ίδιο τρόπο, όπως στην προηγούμενη δραστηριότητα (ιδεατά, θα πρέπει να επιλεγεί ένα παιδί που το σώμα του θα είναι μικρότερο σε μέγεθος από αυτό που είχε επιλεγεί προηγουμένως) και επαναλαμβάνεται η ίδια διαδικασία που όμως, τώρα, αφορά τους/τις **μικρότερους/-ρες συμμετέχοντες/-ουσες**.

Ο/Η εμπυκωτής/-τρια εξηγεί στους/στις υποψήφιους/-ες εκπαιδευτές/-τριες συνομηλίκων ότι το περίγραμμα του σώματος αναπαριστά τόσο τα υποκείμενα τους, δηλαδή τα μικρότερα παιδιά, όσο και το σκοπό τους, δηλαδή το συν-συντονισμό ενός Εργαστηρίου υπό τον τίτλο «Ωραία Όρια» λέγοντας:

Αυτό το περίγραμμα αναπαριστά τα μικρότερα παιδιά που θα συμμετάσχουν στο Εργαστήριο «Ωραία Όρια» που θα συντονίσετε, τα οποία επίσης χρειάζονται να έχουν αυτά τα πράγματα που γράψατε εσείς για τους εαυτούς σας στην προηγούμενη άσκηση.

Θέλω τώρα να βρείτε ένα μέρος, μέσα ή έξω από αυτόν το χώρο (ο/η εμπυκωτής/-τρια δείχνει το περίγραμμα του σώματος), έτσι ώστε να μπορέσετε να αξιολογήσετε εάν η διαδικασία των συναντήσεων της ομάδας μας υπήρξε βοηθητική όσον αφορά τρία ζητήματα:

1. «Παρακαλώ αρχίστε να κινηθείτε και σταθείτε κοντά ή μακριά από το περίγραμμα του σώματος σύμφωνα με το **πόσο κοντά ή μακριά αισθάνεστε στα μικρότερα παιδιά** (δηλαδή, **πόσο καλά νομίζετε ότι τα καταλαβαίνετε**): Όταν δω ότι δεν κινείται πια κανένα άτομο αυτό σημαίνει ότι έχετε πάρει τη θέση σας προς τα υποκείμενα μας».

Αφού οι συμμετέχοντες/-ουσες βρουν τις θέσεις τους, ο/η εμπυκωτής/-τρια κολλάει έγχρωμα αυτοκόλλητα (π.χ. μπλε) στο πάτωμα, κάτω από τα πόδια κάθε συμμετέχοντα/-ουσας.

2. «**Νομίζετε ότι μπορείτε να κάνετε αυτό που κάναμε; Δηλαδή, πόσο έτοιμοι/-ες αισθάνεστε να συντονίσετε, μαζί με εμάς, μια ομάδα μικρότερων παιδιών;** Παρακαλώ πάρτε θέση κοντά ή μακριά από το περίγραμμα του σώματος, ανάλογα με το αν πιστεύετε ότι μπορείτε να το κάνετε ή όχι».

Αφού οι συμμετέχοντες/-ουσες πάρουν τις θέσεις τους, ο/η εμπυκωτής/-τρια κολλάει διαφορετικού χρώματος αυτοκόλλητα (π.χ. κίτρινο) στο πάτωμα, κάτω από τα πόδια κάθε συμμετέχοντα/-ουσας.

3. «**Πιστεύετε ότι αυτό το Εργαστήριο θα είναι βοηθητικό για τα μικρότερα παιδιά;**».

Οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν αρχικά να κληθούν να δείξουν μέσω της θέσης που παίρνουν, η οποία θα απεικονίζεται με τη βοήθεια αυτοκόλλητων διαφορετικού χρώματος (π.χ. ροζ): «**πόσο βοηθητικό πιστεύετε ότι θα είναι ένα τέτοιο θεατρικό εργαστήριο για μικρότερα παιδιά;**».

Στη συνέχεια, ο/η εμπυκωτής/-τρια καλεί κάθε συμμετέχοντα/-ουσα να εκφράσει την άποψή του/της σχετικά με το ποιες πτυχές του εργαστηρίου θεωρούν ότι θα είναι βοηθητικές για τα μικρότερα παιδιά.

Αποτέλεσμα

Κατά τη λήξη ολόκληρης της διαδικασίας, ο/η εμπυκωτής/-τρια συνοψίζει τα αποτελέσματα της ομάδας κάνοντας σχόλια για κάθε ερώτηση (με βάση τα έγχρωμα αυτοκόλλητα και τις απόψεις που εκφράστηκαν κατά την τελευταία ερώτηση).

ΑΝΑΦΟΡΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

Στο τέλος κάθε συνάντησης, συστήνεται στους/στις εμπυχωτές/-τριες να κρατάνε σημειώσεις για τις δραστηριότητες που διεξήχθησαν, το πόσο αποτελεσματικά δούλεψαν (σύμφωνα με την προσωπική τους άποψη), καθώς και για κάθε στοιχείο που τους/τις εντυπωσίασε (θετικά ή αρνητικά).

Καλό είναι επίσης οι εμπυχωτές/-τριες να κρατάνε όλα τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν και/ή δημιουργήθηκαν σε κάθε συνάντηση. Φωτογραφίες από τα προϊόντα των αξιολογήσεων (π.χ. χάρτες σώματος, αυτοκόλλητα, σχέδια), θα μπορούσαν επίσης να φανούν χρήσιμες για τη σύνταξη της αναφοράς αξιολόγησης.

Δ. Χρήσιμες Πληροφορίες για τους/τις Εμπυκωτές/-τριες

Η ακόλουθη ενότητα αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής πιθανών καταστάσεων που ενδέχεται να προκύψουν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου και των καλύτερων τρόπων διαχείρισής τους. Η λίστα δεν είναι εξαντλητική και ο προτεινόμενος τρόπος χειρισμού κάθε κατάστασης μπορεί να αναθεωρηθεί, υπό ιδιαίτερες περιστάσεις, εάν κριθεί ότι μια διαφορετική προσέγγιση είναι προς το συμφέρον του παιδιού.

Ερώτηση (Δίλημα)	Απάντηση (Μέθοδος χειρισμού/Λύση)
Απαιτείται γονική συναίνεση για τη συμμετοχή των παιδιών στην Ομάδα Στήριξης;	Ναι, για τη συμμετοχή ενός ανήλικου παιδιού στις ΟΣ απαιτείται συναίνεση. Η συναίνεση πρέπει να ζητηθεί και να δοθεί από το άτομο ή το ίδρυμα που έχει την επιμέλεια κάθε παιδιού.
Γνωρίζουν τα παιδιά ότι οι ΟΣ στις οποίες έχουν προσκληθεί να συμμετάσχουν είναι για παιδιά φυλακισμένων μητέρων (ή πατέρων);	Μπορεί να το γνωρίζουν αλλά μπορεί και όχι, καθώς το θέμα της φυλάκισης των γονιών θα εξεταστεί ανοικτά (μέσω ρόλων) μόνο σε περιπτώσεις που θα το αναφέρουν τα ίδια τα μέλη της ομάδας. Τα παιδιά θα κληθούν να συμμετάσχουν σε ένα Θεατρικό Εργαστήριο που ονομάζεται «Ωραία Όρια» (βλέπε και υποσημείωση 2, αυτού του εγχειριδίου).
Μπορούν να προσκληθούν στις ΟΣ παιδιά των οποίων η μητέρα δεν έχει την επιμέλεια, ακόμη και σε περίπτωση που η μητέρα δε συμφωνεί;	Ναι, εάν κριθεί πως είναι προς το συμφέρον του παιδιού (δεδομένου ότι το παιδί επιθυμεί να συμμετέχει και το άτομο/ίδρυμα που έχει την επιμέλειά του είναι πρόθυμο να συναινέσει).
Μπορούν να προσκληθούν στις ΟΣ παιδιά που δε γνωρίζουν ότι η μητέρα τους είναι φυλακισμένη;	Όχι, προκειμένου να προσκληθεί κάποιο παιδί πρέπει να ενημερωθεί (από τη μητέρα ή από άτομο που έχει τη φροντίδα του) για τη φυλάκιση της μητέρας του (βλέπε και υποσημείωση 2 αυτού του Εγχειριδίου). Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να αναλάβουν οι εμπυκωτές/-τριες να ενημερώσουν το παιδί για το γεγονός αυτό.
Μπορούν να συμμετέχουν αδέρφια στις ομάδες στήριξης;	Ναι, μπορούν, αλλά θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να ενταχθούν σε διαφορετικές ομάδες (εφόσον αυτό είναι εφικτό).
Ποια είναι η κατάλληλη αντίδραση εάν οι εμπυκωτές/-τριες της ΟΣ υποπευθούν ή πληροφορηθούν, με κάποιο τρόπο, ότι ένα παιδί κακοποιείται και/ή παραμελείται;	Οι υποχρεώσεις και οι πιθανοί τρόποι αντίδρασης περιγράφονται στο Εγχειρίδιο για Επαγγελματίες (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ)

Συντονισμός Προγράμματος

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας
Κέντρο για τη Μελέτη και την Πρόληψη της Κακοποίησης - Παραμέλησης των Παιδιών
Ελλάδα

Συμμετέχοντες Φορείς-Εταίροι

Babes-Bolyai University (BBU)

Sociology & Social Work Faculty, Social Work Department
Ρουμανία

South-West University "Neofit Rilsky" (SWU)

Βουλγαρία

Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας (Ε.Δ.κ.Β.)

Ελλάδα

Εξωτερική Αξιολόγηση

SURT Foundation. Women's foundation

Ισπανία

ISBN: 978-960-98902-4-3

9 789609 890243